

## สัตว์กับสิทธิ: ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์

ปวงชน อุณจะนำ<sup>1</sup>

### บทคัดย่อ

ประวัติศาสตร์ของปรัชญาและทฤษฎีการเมืองคือประวัติศาสตร์ที่แฝงไปด้วยอคติ มันคืออคติของการเชิดชูความสามารถของมนุษย์จนเกินจริง ยกให้การเมืองเป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น ไม่ให้ความสำคัญกับสัตว์ในฐานะประเด็นทางการเมือง และละเลยการกดขี่ขูดรีดที่มนุษย์กระทำต่อสัตว์ อย่างไรก็ตาม ในโลกยุคปัจจุบัน การทารุณกรรมที่มนุษย์กระทำต่อสัตว์ สิทธิสัตว์ และการปลดปล่อยสัตว์ ได้กลายเป็นประเด็นที่กำลังได้รับความนิยมมากขึ้นทั้งในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและในแวดวงวิชาการ บทความวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าผ่านการอ่าน ตีความ วิเคราะห์ และวิพากษ์ ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ สิทธิสัตว์ และการปลดปล่อยสัตว์ ทฤษฎีที่ว่านี้สามารถจัดแบ่งออกได้เป็นสามสำนักใหญ่ นั่นก็คือ เสรีนิยม สังคมนิยม และสตรีนิยม บทความชิ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงจุดร่วมและจุดต่าง จุดแข็งและจุดอ่อน รวมไปถึงพัฒนาการและอุปสรรคของทฤษฎีจากทั้งสามสำนัก แม้จะมีความเห็นแตกต่างกันและยังไม่สามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้ ทฤษฎีการเมืองทั้งสามสำนักต่างก็มีคุณูปการสำคัญ ไม่เพียงแต่ในแง่ของการเป็นทางเลือกให้กับทฤษฎีการเมืองกระแสหลัก หากแต่มันยังให้แรงบันดาลใจและส่งอิทธิพลต่อขบวนการเคลื่อนไหวมวลชนในปัจจุบันที่ต้องการปลดปล่อยสัตว์ให้มีเสรีภาพจากการกักขังและกดขี่ขูดรีดของมนุษย์

**คำสำคัญ:** สัตว์ สิทธิ เสรีภาพ ทฤษฎีการเมือง การปลดปล่อยสัตว์

---

<sup>1</sup> อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Email: <puangchon@gmail.com>

## Animals and Rights: Political Theories of Animal Liberation

Puangchon Unchanam<sup>2</sup>

### ABSTRACT

A critical prejudice is embedded in the history of political philosophy and theory. It is the prejudice that overexaggerates the capacities of humans, conceptualizes politics as the activities exclusively preserved for humans, considers animal issues as politically irrelevant, and neglects the human exploitation of animals. Today, however, cruelty to animals, animal rights, and animal liberation have become the crucial and popular topics among social movements and academic circles. This research article employs a method of reading, interpreting, analyzing, and criticizing some political theories that are related to the relations between humans and animals, animal rights, and animal liberation. Those theories can be divided into three major schools of thought: liberalism, socialism, and feminism. These three schools, as this article points out, have their own strength and weakness, share some similarities but hold substantial differences, and see both progresses and setbacks of their development. Although they cannot find a common solution, those theories make significant contributions. They not only provide some alternatives to the mainstream political theories. They also inspire and influence many social movements today that aim to liberate animals and set them free from the human control and exploitation.

**Keywords:** Animal, Right, Freedom, Political Theory, Animal Liberation

---

<sup>2</sup> Lecturer at Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Naresuan University. Email: <puangchon@gmail.com>

## บทนำ

มนุษย์กับสัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่บนโลกใบนี้ร่วมกัน มนุษย์กับสัตว์ต่างก็ถือเป็นสัตว์เหมือนกัน และมนุษย์กับสัตว์ต่างก็มีความรู้สึกเจ็บปวดได้ไม่ต่างกัน นี่คือข้อเท็จจริงตามธรรมชาติที่น่าจะทำให้มนุษย์กับสัตว์อยู่ร่วมกันได้ อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน และให้ความรักและเห็นอกเห็นใจกันในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะหลาย ๆ อย่างร่วมกันตามธรรมชาติ กระนั้นก็ตาม หากเราลองพิจารณาถึงความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์และสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์มิได้เป็นเช่นนั้นแต่อย่างใด จากอดีตจนถึงปัจจุบัน จากสังคมตะวันออกถึงสังคมตะวันตก และจากยุคการผลิตแบบบุพกาลสู่ยุคการผลิตแบบทุนนิยม มนุษย์ปฏิบัติกับสัตว์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ราวกับว่าสัตว์เหล่านั้นเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีสถานะด้อยต่ำกว่าตน ไร้ความรู้สึก และมีประโยชน์เพียงแค่ว่ารับใช้ผลประโยชน์ของมนุษย์ หากประวัติศาสตร์จากอดีตจนถึงปัจจุบันล้วนเป็นประวัติศาสตร์ของการกดขี่ขูดรีดของผู้กดขี่กับผู้ถูกกดขี่ ดังที่นักปรัชญาชื่อก้องอย่าง คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) และฟรีดิช เองเงิลส์ (Friedrich Engels) ได้ว่าไว้ (Marx & Engels, 1977, p. 222) ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ก็คงเป็นประวัติศาสตร์ที่มนุษย์เป็นผู้กดขี่และสัตว์เป็นผู้ถูกกดขี่อย่างไม่ต้องสงสัย

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ได้สะท้อนออกมาให้เห็นผ่านการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ในหลาย ๆ ด้าน ทางด้านการผลิต มนุษย์ใช้สัตว์ในฐานะแรงงานที่ช่วยทุ่นแรงมนุษย์ในการทำไร่ไถนาและขับเคลื่อนอุปกรณ์หรือเครื่องจักรที่ใช้พลังงานมากเกินความสามารถของมนุษย์ ทางด้านการคมนาคม มนุษย์ใช้สัตว์ทั้งในแง่ของการเป็นพาหนะเดินทางโดยตรงและในแง่ของการลากจูงสิ่งของ ทางด้านวิทยาศาสตร์ มนุษย์ใช้สัตว์เป็น “หนูทดลอง” ในการทดสอบยา เชื้อโรค และสารเคมี ทางด้านสันตนาการ มนุษย์ใช้สัตว์ในละครสัตว์ การล่าสัตว์ การแข่งขันกีฬา สื่อบันเทิง และการถือครองสัตว์เลี้ยงในฐานะทรัพย์สินส่วนบุคคล ทางด้านการศึกษา มนุษย์ใช้สัตว์ที่มีชีวิตในสวนสัตว์เพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติของสัตว์ป่าหายากและใช้สัตว์ที่ตายแล้วหรือถูกฆ่าให้ตายในฐานะ “วัตถุ” ทางการศึกษาเชิงชีววิทยา ทางด้านวัฒนธรรม เครื่องแต่งกาย มนุษย์ใช้สัตว์ในฐานะวัตถุดิบในการผลิตเสื้อผ้าปกคลุมร่างกายที่สำคัญที่สุด ทางด้านโภชนาการ สัตว์ถูกใช้ประโยชน์ในฐานะอาหารของมนุษย์ และก็เป็นการใช้ประโยชน์จากสัตว์ในฐานะ “เนื้อ นม ไข่” บนโต๊ะอาหารนี่เองที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ปรากฏออกมาได้อย่างโจ่งครึ่มและเข้มข้นเป็นที่สุด

จากข้อมูลเชิงสถิติที่มีการบันทึกในระดับโลก (Richie & Roser, 2017) มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ในฐานะอาหารในปริมาณที่น่าตกใจ ในหนึ่งปี มนุษย์ทั้งโลกรับประทานเนื้อสัตว์—ซึ่งกินความหมายครอบคลุมทั้งเนื้อวัว เนื้อหมู เนื้อไก่ เนื้อแพะ เนื้อแกะ และเนื้อสัตว์ป่าที่ถูกล่า—มากกว่า 300 ล้านตันต่อปี โดยสถิติที่น่าทึ่งว่าสูงขึ้นกว่าสถิติการบริโภคเนื้อสัตว์เมื่อห้าทศวรรษที่แล้วถึงห้าเท่า หากเราเปลี่ยนสถิติที่วัดด้วยน้ำหนักเนื้อสัตว์มาเป็นจำนวนสัตว์ที่ถูกฆ่าในอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ ตัวเลขที่ได้ก็น่าตกใจไม่แพ้กัน ในหนึ่งปี มนุษย์ฆ่าไก่ 6 หมื่น 2 พันล้านตัว ฆ่าหมู 1 หมื่น 4 พันล้านตัว ฆ่าแพะ 545 ล้านตัว ฆ่าแกะ 444 ล้านตัว และฆ่าวัว 300 ล้านตัว เพื่อนำร่างสัตว์ที่ตายแล้วมาทำเป็นอาหาร ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีอัตราการบริโภคเนื้อสัตว์ต่อหัวในอัตราที่สูงที่สุดในโลก คนอเมริกันโดยเฉลี่ยบริโภคเนื้อสัตว์ถึง 115 กิโลกรัมต่อปี ในส่วนของอุตสาหกรรมนม มนุษย์ทั้งโลกรีดนมจากสัตว์มาบริโภคถึงกว่า 800 ล้านตันต่อปี เช่นเดียวกัน ในอุตสาหกรรมไข่ไก่ มนุษย์นำไข่จากแม่ไก่มาทานเป็นอาหารถึง 74 ล้านตันต่อปี ในแง่นี้ สตีเวน ไวส์ (Steven Wise) คงไม่ได้กล่าวเกินจริงแต่อย่างใด เมื่อเขาได้พูดถึงอัตราการฆ่าสัตว์ของมนุษย์ในโลกยุคปัจจุบันเอาไว้ว่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและสัตว์ปีกจำนวนมากกำลัง “ตายในทุก ๆ ครั้งที่หัวใจของคุณกำลังเต้นอยู่” (Wise, 2004, p. 19)

การกดขี่ขูดรีดและทารุณกรรมต่อสัตว์มิได้สะท้อนออกมาให้เห็นในรูปแบบของสถิติตัวเลขดังที่กล่าวมาแต่เพียงเท่านั้น แท้จริงแล้ว ความรุนแรงที่มนุษย์กระทำต่อสัตว์ยังปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดเป็นที่สุดเมื่อเราลองพิจารณาสิกลงไปที่กระบวนการผลิตใน “โรงงานเพาะเลี้ยงสัตว์” (factory farm) ที่ให้กำเนิด ให้อาหารให้ที่อยู่ และให้การเลี้ยงดูสัตว์ ก่อนที่มนุษย์จะนำร่างของสัตว์ที่สมบูรณ์พร้อมไปใช้ประโยชน์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ อุตสาหกรรมการผลิตเนื้อวัว เนื้อหมู และเนื้อไก่ นี่คืออุตสาหกรรมที่ปฏิบัติกับสัตว์ราวกับว่า สัตว์คือสิ่งของหรือวัตถุดิบในการผลิตเพื่อแสวงหากำไรแต่เพียงเท่านั้น กระบวนการผลิตเนื้อสัตว์เริ่มต้นที่มนุษย์บังคับให้แม่พันธุ์ต้องตั้งครรภ์ผ่านการฉีดน้ำเชื้อของพ่อพันธุ์โดยใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ การผสมพันธุ์เทียมเช่นนี้เป็นการดัดแปลงทางพันธุกรรมเพื่อการผลิตสัตว์ที่มีอัตราการเติบโตรวดเร็วที่สุดในเวลาที่น้อยที่สุด และให้ปริมาณเนื้อมากที่สุด เมื่อสัตว์ให้กำเนิดลูกออกมา มนุษย์ก็จะพรากลูกสัตว์ออกจากสัตว์ที่เป็นแม่ในทันที และคัดเลือกเก็บไว้เฉพาะสัตว์ที่มีเพศและลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมที่จะเลี้ยงต่อไป ในขณะที่สัตว์ที่ถูกจัดว่าอ่อนแอและไม่เป็นไปตามการออกแบบทางพันธุกรรมจะถูกกำจัดทิ้งในทันทีหรือส่งต่อไปให้โรงงานฆ่าสัตว์อื่น ๆ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต (PETA, 2015, 2017a, 2017b)

แม้จะถูกคัดเลือกให้มีชีวิตอยู่ต่อไป สัตว์ที่ถูกเก็บเอาไว้ในโรงเลี้ยงสัตว์ก็ไม่ได้มีชีวิตที่ดีรออยู่แต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม สัตว์เหล่านั้นถูกกักขังในกรงขนาดเล็กที่มีขนาดไม่เพียงพอกระทั่งให้ไก่ได้สยายปีกหรือให้วัวและหมูได้หันซ้ายหันขวาด้วยเข้าไป ไม่ว่าจะนั่ง นอน กิน ขับถ่าย หรือเกิดลูก สัตว์ที่ถูกเลี้ยงในอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์จำต้องใช้ชีวิตทั้งหมดของตนในพื้นที่แคบ ๆ ที่มนุษย์กำหนด นั่งนอนในท่าเดิม ๆ นี่ยังไม่ต้องพูดถึงกิจกรรมที่สัตว์เหล่านั้นรักที่จะทำตามธรรมชาติ เช่น การเคี้ยวค้นหาอาหาร การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับสัตว์อื่น ๆ การทำความสะอาดร่างกาย การทำรัง การผสมพันธุ์ และการเลี้ยงดูลูกของตนเอง กิจกรรมเหล่านี้ล้วนถูกพรากไปจากสัตว์ทั้งสิ้น เท่านั้นยังไม่พอ ด้วยการเร่งผลิตเพื่อป้อนตลาดเนื้อสัตว์ที่มีอุปสงค์สูง สัตว์ในโรงเลี้ยงสัตว์มักจะถูกเร่งให้บริโภค เร่งการเจริญเติบโต และเร่งการสะสมน้ำหนักของมันในเวลาอันสั้น ผลที่ตามมาก็คือ สัตว์ที่ถูกเลี้ยงในอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์มักจะมีรูปร่างที่แปลกประหลาด ไม่สมส่วน และพิการพิการ เนื่องจากโครงสร้างของร่างกายและกระดูกของสัตว์ไม่สามารถรองรับน้ำหนักของร่างกายที่ถูกเร่งให้เติบโตจนผิดธรรมชาติ (Aussie Farms Repository, 2014, 2015, 2017)

หลังจากใช้ชีวิตในโรงเลี้ยงสัตว์ที่มีดมิด แออัดคับแคบ เต็มไปด้วยความสกปรก และเจ็บปวดด้วยเชื้อโรค สัตว์ต้องประสบกับความรุนแรงขั้นสูงสุดของมนุษย์ในกระบวนการฆ่าสัตว์ ด้วยตรรกะที่ว่า สัตว์ที่กำลังจะถูกฆ่ามันไม่มีค่าอะไรในการเลี้ยงดูอีกต่อไป สัตว์จึงถูกลำเลียงใส่รถขนส่งผ่านการฉุด กระชากและทุบตี ถูกจับยัดใส่กรงที่เบียดเสียดและยัดเยียด และถูกงดน้ำและอาหารทุกชนิดตลอดการเดินทางถึงโรงฆ่าสัตว์ เมื่อมาถึงโรงฆ่าสัตว์ ระบบการผลิตแบบสายพานซึ่งถือเป็นแก่นของการผลิตแบบทุนนิยมก็จะแสดงพลังของมันให้เห็นในทันที สัตว์จะถูกลำเลียงด้วยการทุบตีให้เดินเป็นแถวไปสู่ “ห้องเชือด” เมื่อสัตว์บางตัวได้ยินเสียงร้องโหยหวนของสัตว์ตัวก่อนหน้านี้ที่เพิ่งถูกฆ่าและเสียงเครื่องจักรที่ใช้ฆ่า อีกทั้งได้กลิ่นคาวเลือดที่คลุ้งกระจายในโรงงาน สัตว์เหล่านั้นก็พยายามหนีเอาชีวิตรอดและกระเสือกกระสนที่จะตะเกียกตะกายออกจากสายพานในโรงฆ่าสัตว์ (Pachirat, 2013) ในกรณีของสัตว์ที่แสดงอาการต่อต้านชัดเจนเช่นนี้ พนักงานในโรงงานมักจะทำการฆ่าในทันทีอย่างไม่มีความปราณี แต่ในกรณีของสัตว์ส่วนใหญ่ที่ถูกลำเลียงผ่านระบบสายพานโรงฆ่าสัตว์ดูจะมี “มนุษยธรรม” กับสัตว์อยู่บ้าง เนื่องจากกฎหมายในหลาย ๆ ประเทศ—โดยเฉพาะในประเทศทุนนิยมอุตสาหกรรมก้าวหน้าอย่างสหรัฐอเมริกา (U. S. House, 1958) และสหภาพยุโรป (EU, 2009)—ได้ออกกฎบังคับให้โรงงานฆ่าสัตว์จะต้องทำให้สัตว์หมดสติและไร้ความรู้สึกผ่านอุปกรณ์ไฟฟ้าก่อนจะทำการฆ่า อย่างไรก็ตาม

ภาพและสารคดีที่นักกิจกรรมเคลื่อนไหวปกป้องสิทธิสัตว์ได้ลักลอบถ่ายในโรงงานฆ่าสัตว์ได้ชี้ให้เห็นว่า การเร่งการฆ่าสัตว์ในโรงงานเพื่อรับฆ่าแหละซากศพของสัตว์และบรรจุผลิตภัณฑ์ป้อนตลาดให้เร็วที่สุด ได้ทำให้กระบวนการทำให้สัตว์หมดสติไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า พนักงานในโรงงานมักจะรีบทำแบบขอไปที และนั่นก็ทำให้สัตว์จำนวนไม่น้อยถูกฆ่าอย่างทรมานทรมานด้วยความเจ็บปวดกล่าวให้เห็นภาพชัดขึ้นก็คือ สัตว์ถูกยิงที่หัว ปาดคอ ลวกน้ำร้อน ถอนขน ถลกหนัง และฆ่าแหละร่างกาย โดยที่ตัวสัตว์เองยังมีลมหายใจและมีความรู้สึกอยู่ นี่ยังไม่ต้องพูดถึงอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ในประเทศกำลังพัฒนาที่ยังไม่มีกฎหมายประเภทเดียวกันบังคับใช้ในโรงฆ่าสัตว์ และนั่นก็ทำให้การทารุณกรรมต่อสัตว์ในโรงงานฆ่าสัตว์และชะตากรรมของสัตว์เป็นเรื่องที่อยู่ในความรับผิดชอบของนายทุนเจ้าของโรงงานแต่เพียงผู้เดียว (Anderson & Kuhn, 2014; Delforce, 2018; Devries, 2013; Kenner, 2008; Quin, 2017)

แน่นอน ชะตากรรมของสัตว์ในโรงเลี้ยงสัตว์และโรงฆ่าสัตว์อาจถูกมองว่า มันคือกรณีสุดโต่งที่มนุษย์กระทำต่อสัตว์ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์โดยทั่วไปก็มิได้เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์หรือการกดขี่ในระดับนั้นแต่อย่างใด กระนั้นก็ตาม หากเราลองพิจารณาถึงสัตว์ที่มีชีวิตอยู่นอกเหนือไปจากอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์เราก็จะพบว่า ชะตากรรมของสัตว์เหล่านั้นก็ไม่ได้ต่างไปจากสัตว์ที่ถูกข่มขู่ในโรงเลี้ยงสัตว์และโรงฆ่าสัตว์สักเท่าใดนัก ในห้องทดลองวิทยาศาสตร์ สัตว์ประเภทหนูและกระต่ายถูกนำมาใช้ทดลองกับสารเคมีที่ปนเปื้อนอยู่ในอาหาร ยา เครื่องสำอาง ผงซักฟอก และน้ำยาทำความสะอาดพื้น ด้วยความที่นายทุนผู้ผลิตกลัวว่าผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะได้รับผลกระทบจากสารเคมีและไม่ยอมซื้อสินค้า นายทุนจึงจ้างนักวิทยาศาสตร์ให้ทำการทดลองนำสารเคมีเหล่านั้นไปหยอดตาของหนูและกระต่าย ทาไปที่ผิวหนัง หรือบังคับให้สัตว์บริโภคผ่านจมูกและปาก (Singer, 2002)

ในสวนสัตว์ สัตว์ป่าหรือสัตว์หายากใกล้สูญพันธุ์ล้วนถูกกักขังในกรงที่มีพื้นที่คับแคบ ถูกพรากจากพ่อแม่ของมันและสัตว์ตัวอื่น ๆ และถูกนำมาจัดแสดงเพื่อตอบสนองความเพลิดเพลินในการจ้องมองของมนุษย์ (Frost, 2011) แม้สวนสัตว์จะโฆษณาให้เด็ก ๆ ที่ถือเป็นลูกค้าหลักของสวนสัตว์ได้มีความเข้าใจว่า สัตว์ในสวนสัตว์มีความสุขและมีชีวิตที่ดี แท้จริงแล้ว ความหงอยเหงา เปล่าเปลี่ยว และซึมเศร้าของสัตว์ คืออาการที่เราสามารถสังเกตได้ด้วยตาเปล่าหากเราลองเพ่งพินิจผ่านกรงเข้าไปยังตัวสัตว์ (Berger, 1980) นี่ยังไม่ต้องพูดถึงการแสดงโชว์ของสัตว์ในสวนสัตว์และละครสัตว์ที่มีรายงานการทารุณกรรมสัตว์ให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนั้น

ในกรณีของสัตว์ป่า สัตว์ประเภทนี้ก็มิได้หลุดรอดไปจากการแทรกแซงและความรุนแรงของมนุษย์แต่อย่างใด การถางป่าเพื่อทำไร่นา การทำเขื่อน การตัดถนน การขยายตัวของพื้นที่เมือง การสำรวจและที่เขยวป่า และการล่าสัตว์ป่าเพื่อนำมาเป็นอาหาร และเพื่อสันทนาการ ทั้งหมดทั้งมวลนี้ได้ทำให้สัตว์ป่าถูกเบียดเบียนที่อยู่อาศัยและถูกพรากชีวิต (Sorron, 2011; Donaldson & Kimlicka, 2011) กระทั่งสัตว์เลี้ยงในบ้านซึ่งถือกันว่าเป็นสัตว์ที่มนุษย์เลี้ยงดูราวกับเป็นสมาชิกคนหนึ่งในบ้าน สัตว์เลี้ยงจำนวนไม่น้อยก็ประสบกับปัญหาการถูกละเลย การถูกทำร้าย และการทารุณกรรมจากมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของไม่แพ้กันที่น่ากังวลใจไปมากกว่านั้นก็คือ อุตสาหกรรมสัตว์เลี้ยงในปัจจุบันมีการนำเอาการตกแต่งพันธุกรรมสัตว์มาใช้ มีการคัดเลือกสัตว์ที่ควรอยู่หรือตายหลังจากที่คลอดออกมาจากท้องของแม่พันธุ์ มีการเพาะพันธุ์ในโรงงานเพาะเลี้ยงสัตว์ และมีการทารุณกรรมต่อสัตว์ในลักษณะที่แทบไม่ต่างไปจากอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์แต่อย่างใด (PETA, 2019a, 2019b)

จากตัวอย่างของความรุนแรงและการกดขี่ขูดรีดที่มนุษย์กระทำต่อสัตว์ หากเราลองสมมติให้สัตว์มีความสามารถในการพูดภาษาของมนุษย์และตั้งคำถามกับมนุษย์ได้ คำถามแรกและอาจเป็นคำถามเดียวที่สัตว์ต้องการคำตอบจากมนุษย์ก็คือ “มนุษย์มีความชอบธรรมอะไรในการทำร้าย กดขี่ขูดรีด และฆ่าสัตว์?” ในฐานะที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์มาตลอดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติและคุ้นเคยกับการใช้ประโยชน์จากสัตว์มาเนิ่นนาน หนึ่งในคำตอบยอดนิยมที่มนุษย์น่าจะมอบให้กับสัตว์ก็คือ “สัตว์ไม่ใช่มนุษย์ สัตว์ต่างจากมนุษย์ และสัตว์มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จะทำอะไรกับสัตว์ก็ได้ตามอำเภอใจ” ความเชื่อที่ว่าสัตว์มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ดังที่กล่าวมานี้ไม่ได้เป็นความเชื่อที่ฝังรากอยู่ในศาสนาพุทธแต่เพียงเท่านั้น—ดังที่พุทธศาสนิกชนถือว่า มนุษย์คือ “สัตว์ประเสริฐ” ผู้มีความสามารถ เหตุผล และสติปัญญาเหนือ “สัตว์เดรัจฉาน” ทั้งปวง—แท้จริงแล้ว ความเชื่อที่ว่านี้ยังทรงอิทธิพลเป็นอย่างมากในศาสนาคริสต์ (และศาสนายูดาห์) ในคัมภีร์พันธสัญญาเดิม เนื้อหาของ “บทปฐมกาล” (Book of Genesis) ได้ให้คำสอนไว้ว่า พระเจ้าไม่เพียงแต่เป็นผู้สร้างโลก มนุษย์ สัตว์ และพืช ตามประสงค์ของพระองค์แต่เพียงเท่านั้น หากแต่พระเจ้ายังสร้างมนุษย์ขึ้นมาตามภาพลักษณ์ของพระองค์เอง และมอบหมายให้มนุษย์ “เป็นนายปกครองปลาในทะเล นกในท้องฟ้า สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า และสัตว์เลื้อยคลานบนพื้นดิน” พระเจ้ายังให้พรกับมนุษย์ชายหญิงคู่แรกที่พระองค์สร้างมากับมือว่า “จงมีลูกมาก และทวีจำนวนขึ้นจนเต็มแผ่นดิน จงปกครองแผ่นดิน จงเป็นนายเหนือ

ปลาในทะเล นกในอากาศ และสัตว์ทุกชนิดที่เคลื่อนไหวอยู่บนแผ่นดิน” (1 Gen. 1:26–28 King James Version)

เท่านั้นยังไม่พอ ในบทปฐมกาล เมื่อมนุษย์ได้ฆ่าสัตว์เพื่อเซ่นไหว้บูชาขอบคุณพระเจ้า พระเจ้าก็ได้ตอบกลับว่า “จงมีลูกมาก ๆ ทวีจำนวนขึ้นจนเต็มแผ่นดิน บรรดาสัตว์ทั้งปวงบนแผ่นดิน บรรดานกในท้องฟ้า บรรดาสิ่งที่เลื้อยคลานบนแผ่นดิน และปลาทั้งหมดทั้งมวลในทะเล จะกลัwtาน เรามอบสัตว์ทั้งปวงไว้ในอำนาจของท่าน” ที่สำคัญที่สุด พระเจ้ายังกล่าวกับมนุษย์อีกว่า “สิ่งมีชีวิตที่เคลื่อนไหวทั้งหมดจะเป็นอาหารของท่าน” (1 Gen. 9:1–3 King James Version) ด้วยคำสอนที่กล่าวมานี้เอง คริสต์ศาสนิกชนจึงเชื่อกันว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะพิเศษเหนือกว่าสัตว์ เนื่องจากพระเจ้าสร้างมนุษย์ตามภาพลักษณ์ของพระองค์เอง นอกจากนั้น มนุษย์ยังมีความชอบธรรมที่จะ “ปกครอง” สัตว์และใช้ประโยชน์จากสัตว์ในฐานะอาหารได้อย่างเต็มที่ เพราะนั่นเป็นสิ่งที่พระเจ้าประสงค์จะให้ เป็น อย่างไรก็ดี หากเราพิจารณารูปแบบการ “ปกครอง” ที่มนุษย์กระทำกับสัตว์มาตลอดช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ เราคงจะปฏิเสธได้ยากว่า มันคือระบอบที่เต็มไปด้วยการกดขี่ ทารุณ และรุนแรง หรือดังที่ปีเตอร์ ซิงเกอร์ (Peter Singer) ได้ว่าไว้ มันคือระบอบทรราชย์ของมนุษย์ที่กระทำต่อสัตว์นั่นเอง (Singer, 2002, p. xx)

แม้ว่าความเชื่อทางศาสนาจะส่งอิทธิพลเป็นอย่างมากต่ออคติของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ มนุษย์ไม่ได้อาศัยคำสอนทางศาสนาเป็นแหล่งที่มาแต่เพียงอย่างเดียวในการสร้างความชอบธรรมให้กับการกดขี่ชุดชีวิตสัตว์ แท้จริงแล้ว แนวคิดที่ยกให้มนุษย์มีสถานะสูงกว่าสัตว์ แนวคิดที่อธิบายว่าสัตว์ไม่มีคุณค่าเกินไปกว่าสิ่งของหรือทรัพย์สินส่วนบุคคล และแนวคิดที่สนับสนุนให้มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ตามอำเภอใจ ยังเป็นแนวคิดที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในประวัติศาสตร์ปรัชญาและทฤษฎีการเมือง และนักปรัชญาและนักทฤษฎีการเมืองชื่อดังทั้งหลายก็ต่างมีส่วนร่วมในการสร้างความชอบธรรมให้กับการกดขี่ชุดชีวิตสัตว์อีกด้วย โซเครตีส (Socrates) และเพลโต (Plato) วางรากฐานให้กับปรัชญาการเมืองด้วยการให้ความสำคัญกับเหตุผลและปัญญาของมนุษย์ แยกร่างกายและจิตวิญญาณออกจากกัน และยกให้กิจกรรมที่เกี่ยวกับการใช้ปัญญาขบคิดสูงส่งกว่ากิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินและตอบสนองความต้องการตามสัญชาตญาณและตามแรงขับทางธรรมชาติ (Plato, 2000, 2007) กิจกรรมประเภทหลังนี้เองที่ถูกตีตราอย่างดูถูกดูแคลนโดยเพลโตว่า มันเป็นกิจกรรมที่ไม่ต่างไปจากสิ่งที่สัตว์กระทำกัน (Plato, 2007, p. 333) แนวคิดที่ว่านี้ได้รับการสานต่อโดยอริสโตเติล (Aristotle) ผู้ซึ่งทำให้แนวคิดเรื่อง

ความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ลงหลักปักฐานอย่างแน่นหนาในปรัชญาการเมือง ในมุมมองของอริสโตเติล มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มนุษย์เท่านั้นที่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลและรู้จักใช้ภาษา “ความแตกต่างที่แท้จริงระหว่างคนกับสัตว์” อริสโตเติลกล่าว “ก็คือมนุษย์เท่านั้นที่มีความเข้าใจว่าอะไรดีและอะไรชั่ว อะไรที่ยุติธรรมและอะไรออยุติธรรม” (Aristotle, 2009, p. 11) อริสโตเติลยังเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีเป้าหมายสูงสุดในการดำรงอยู่ของตัวมันเอง ในขณะที่เป้าหมายสูงสุดของมนุษย์คือการได้ใช้เหตุผลและปัญญาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของรัฐ เป้าหมายสูงสุดของสัตว์คือการรับใช้มนุษย์และถูกใช้ประโยชน์โดยมนุษย์ ดังที่อริสโตเติลกล่าวไว้ “ด้วยเพราะธรรมชาติมิได้สร้างอะไรที่ไร้เป้าหมายหรือเปล่าประโยชน์ขึ้นมาเลย มันจึงเป็นความจริงที่ปฏิเสธมิได้เลยว่า เธอได้สร้างสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของมนุษย์” (Aristotle, 2009, p. 23) แม้ว่าอริสโตเติลจะยอมรับว่า มนุษย์ก็เป็นสัตว์ประเภทหนึ่งก็ตาม เขาเน้นย้ำว่า มนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่อยู่เหนือกว่าสัตว์ เพราะมนุษย์เป็น “สัตว์การเมือง” (political animal) กล่าวคือ มนุษย์เท่านั้นที่รู้จักรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมทางการเมืองในขณะที่สัตว์ทั้งหลายไม่มีความสามารถข้อนี้แต่อย่างใด (Aristotle, 2009, p.10)

เมื่อปรัชญาและทฤษฎีการเมืองมีการแปรผันไปตามกาลเวลาจากยุคกรีกโบราณสู่ยุคสมัยที่ศาสนาคริสต์ขึ้นมามีอิทธิพลครอบงำสังคม อคติของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ก็มีแต่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น นักบุญออกัสติน (Augustine) มองว่า มนุษย์ไม่ได้มีพันธะหรือหน้าที่อันใดที่จะต้องไปให้ความเป็นธรรมกับสัตว์ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า สัตว์ไม่ได้มีจิตวิญญาณและเหตุผลอย่างที่มีมนุษย์มีกัน นอกจากนั้น พระเจ้าก็สร้างสัตว์มาเพื่อให้มนุษย์ได้ฆ่าแกงหรือจะเลี้ยงไว้ใช้ประโยชน์ก็ได้ตามอำเภอใจ ออกัสตินถึงกับอ้างว่า กระทั่งพระเยซูยังยอมให้หมูจมน้ำตายต่อหน้าต่อตา เพื่อพิสูจน์ว่า “การละเว้นจากการฆ่าสัตว์และการตัดต้นไม้มือ คือที่สุดแล้วของความเชื่อทางไสยศาสตร์” (Augustine, 1966 as cited in Singer, 2002, p. 192) เช่นเดียวกัน นักบุญโทมัส อควินัส (Thomas Aquinas) ผู้ซึ่งผสมผสานแนวคิดของอริสโตเติลเข้ากับศาสนาคริสต์ได้ให้ความชอบธรรมอย่างเต็มที่แก่มนุษย์ในการฆ่าสัตว์ เขาอ้างว่า “มันไม่ใช่บาปแต่อย่างใดในการใช้สิ่งใดตามเป้าประสงค์ของมัน สิ่งที่ดีควรจะเป็นในปัจจุบันก็คือ สิ่งที่ไม่สมบูรณณ์มีไว้ก็เพื่อสิ่งที่สมบูรณณ์” ด้วยเหตุนี้ มันจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ “สัตว์จะใช้ประโยชน์จากพืช และคนจะใช้ประโยชน์จากสัตว์ในฐานะอาหาร และมันจะไม่สามาถเกิดขึ้นได้เลยถ้าไม่มีการพรากชีวิต[ของสัตว์]” ดังนั้น อควินัสจึงเน้นย้ำว่า “มันเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งในกรณีนี้ที่สัตว์พรากชีวิตไปจากพืชเพื่อประโยชน์

ของสัตว์ และในกรณีที่คนพรากรชีวิตไปจากสัตว์เพื่อประโยชน์ของคน อันที่จริงแล้ว นี่คือการทำตามประสงค์ของพระเจ้าด้วยซ้ำไป” (Aquinas, 1929 as cited in Singer, 2002, p. 193)

ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองจะพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อนักคิดหลังยุคมีด ได้มีการฟื้นฟูวิทยาการความรู้ สลัดความเชื่อทางศาสนาออกจากประเด็นทาง การเมือง และจุดแสงสว่างทางปัญญาให้กับผู้คนในสังคม กระนั้นก็ตาม ความย้อนแย้ง ของประวัติศาสตร์ก็คือ แทนที่ยุคแสงสว่างทางปัญญา การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ และการขึ้นมาผงาดของลัทธิเหตุผลนิยม จะทำให้มนุษย์ลดอคติที่มีต่อสัตว์ มันกลับกลายเป็นว่า อคติที่ว่ามีแต่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นไปอีก เรอเน เดการ์ต (René Descartes) นักคิดผู้วางรากฐานให้กับปรัชญาสมัยใหม่ ได้ให้นิยามความแตกต่างระหว่างมนุษย์ กับสัตว์ที่ทรงอิทธิพลในโลกตะวันตกเป็นอย่างมาก ในมุมมองของเดการ์ต มนุษย์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีองค์ประกอบสำคัญอยู่สองส่วน หนึ่งคือส่วนที่สัมผัสได้และทำงาน ไม่ต่างไปจากเครื่องจักร นั่นก็คือ ร่างกาย สองคือส่วนที่สัมผัสไม่ได้แต่เป็นส่วนสำคัญ ที่ทำให้มนุษย์มีความรู้สึก คิดได้ และพูดภาษาได้ นั่นก็คือ จิตวิญญาณ ในทางตรงกันข้าม เดการ์ตอ้างว่า สัตว์คือสิ่งที่มีแต่ร่างกาย แต่หาได้มีจิตวิญญาณของตนแต่อย่างใด และนั่นก็ทำให้สัตว์ไม่มีความคิด ไม่มีความรู้สึก และสื่อสารไม่ได้ เดการ์ตไปไกลถึง ขนาดนิยามว่า สัตว์นั้นไม่ต่างไปจากเครื่องจักรกล มีความซับซ้อนและมีการทำงาน ของร่างกายไม่ต่างไปจากนาฬิกาเรือนหนึ่ง และตอบสนองสิ่งเร้ารอบข้างตาม อัตโนมัตินี้โดยไม่มีความรู้สึกรู้อาใด ๆ ทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ทำการทดลอง กับสัตว์และสัตว์ส่งเสียงร้องโหยหวนด้วยความเจ็บปวด ในมุมมองของเดการ์ต นั้นไม่ใช่การแสดงอาการเจ็บปวดของสัตว์แต่อย่างใด เพราะสัตว์ไม่มีทางที่จะมี ความรู้สึกได้ หากแต่มันเป็นการตอบสนองตามอัตโนมัตินี้โดยอวัยวะของสัตว์เหมือน กับการทำงานของจักรกลทั่วไป (Descartes, 1998) เช่นเดียวกัน หนึ่งในนักคิดยุคแสงสว่าง ทางปัญญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดอย่าง อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ก็ยกย่อง ความสามารถของมนุษย์จนเกินจริงและผลิตซ้ำอคติของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ คานท์ มองว่า มนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่มีค่า ดังนั้น มนุษย์ทุก ๆ คนก็ควรจะถูกปฏิบัติต่อกันในฐานะ ที่มันเป็นการกระทำที่มีคุณค่าในตัวมันเอง ไม่ใช่การกระทำเพื่อหวังผลประโยชน์ ตอบแทนภายหลัง แต่ในกรณีของสัตว์ คานท์กลับอ้างว่า สัตว์เป็นแค่สิ่งของที่มนุษย์ ครอบครองและไม่มีคุณค่าในตัวมันเอง ดังนั้น มนุษย์จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมี ปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีคุณค่า หากแต่มนุษย์สามารถกระทำอะไรก็ได้ กับสัตว์เพื่อนำมาสู่ประโยชน์แก่มนุษย์ แม้ว่าคานท์จะยอมรับว่า มนุษย์มีหน้าที่สำคัญ

ก็คือการไม่ทำร้ายสัตว์และการให้ความเห็นอกเห็นใจกับสัตว์ แต่นี่ก็เป็นเพียงหน้าที่ที่เป็นประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เองมากกว่าจะเป็นหน้าที่ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติต่อสัตว์โดยตรง เนื่องจากคานท์มองว่า “ความรู้สึกลึกซึ้งอันอ่อนโยนที่[มนุษย์]มีต่อสัตว์ที่โง่เง่าเหล่านั้น ช่วยพัฒนาความรู้สึกรู้สึกของการมีมนุษยธรรมต่อมวลมนุษย์ [ด้วยกันเอง]” (Kant, 1963 as cited in Cochrane, 2010, p. 23).

ยักษ์ใหญ่คนสุดท้ายที่มีอิทธิพลสำคัญในประวัติศาสตร์ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองที่จะไม่กล่าวถึงไม่ได้เลยก็คือ มาร์กซ์ แม้ว่าเขาจะได้ชื่อว่าเป็นนักคิดและนักปฏิวัติที่มีความคิดก้าวหน้า ถอนรากถอนโคน และท้าทายค่านิยมและความเชื่อที่ดำรงอยู่ในสังคมมากที่สุดคนหนึ่ง แต่เมื่อพูดถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์ มาร์กซ์ก็ดูจะสับสนทั้งอดีตทางความคิดจากนักปรัชญาในอดีตไปไม่พ้นแต่อย่างใด มาร์กซ์ (และเอนเงิลส์) ไม่เพียงแต่กล่าวในเชิงเย้ยหยันถึงนักกิจกรรมที่ทำการเคลื่อนไหวเพื่อปกป้องสิทธิสัตว์ว่า เป็นพวก “กระฎุมพี” จำพวกเดียวกับนักกิจกรรมเพื่อการสังคมนิยมและเพื่อการกุศล (Marx & Engels, 1977, p. 242) หากแต่ยังตอกย้ำความแตกต่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ผ่านทฤษฎีของตนอีกด้วย ในมุมมองของมาร์กซ์ มนุษย์นั้นต่างจากสัตว์ตรงที่มนุษย์มีความสามารถในการผลิตผ่านความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง ผลิตตามที่ใจปรารถนาและตามอารมณ์สุนทรีย์โดยไม่ยึดติดกับความต้องการตามธรรมชาติ วางแผนในหัวก่อนจะผลิตด้วยซ้ำไป และพัฒนาการผลิตร่วมกันในนามสปีชีส์ของมนุษย์ที่มีความเป็นสากล (species-being) ในทางตรงกันข้าม สัตว์ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ผลิตตามสัญชาตญาณและตามที่ธรรมชาติบังคับ ผลิตเป็นครั้ง ๆ ไป และผลิตเพื่อยังชีพแต่เพียงเท่านั้น (Marx, 1977, p. 82) ดังนั้น หนึ่งในประเด็นสำคัญของการวิพากษ์ระบบทุนนิยมของมาร์กซ์ก็คือ การผลิตในระบบทุนนิยมได้ทำให้ชนชั้นกรรมาชีพสูญเสียความสามารถในการผลิตอย่างสร้างสรรค์ไปจนสิ้น และทำให้ชนชั้นนี้มีชีวิตอยู่และทำการผลิตในแบบที่ไม่ต่างไปจากสัตว์ (Marx, 1977, p. 80) ในแง่นี้ สัตว์ในแนวคิดของมาร์กซ์จึงดูเหมือนจะรับหน้าที่เป็นเพียงแค่อัตนชีวิตรุ่นต่ำสุดที่มนุษย์ไม่ควรจะถูกลดค่าให้เข้าไปใกล้ ในทางตรงกันข้าม สังคมคอมมิวนิสต์ที่มาร์กซ์เชื่อว่าจะขึ้นมาแทนสังคมทุนนิยม คือสังคมที่ชนชั้นกรรมาชีพได้กลับไปเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์อีกครั้ง พุดง่าย ๆ ก็คือ ในสังคมคอมมิวนิสต์ มนุษย์จะได้ผลิต กิน อยู่ และใช้ชีวิตอย่างที่มนุษย์ควรจะเป็น ไม่ใช่อยู่อย่างสัตว์ดังที่กรรมาชีพกำลังประสบในสังคมทุนนิยม (Marx, 1977, pp. 89–92)

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า อคติของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ได้ฝังรากลึกไม่เพียงแต่ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม หากแต่รวมไปถึงในปรัชญาและทฤษฎีการเมือง นั่นคืออคติที่ชักให้มนุษย์มีสถานะเหนือกว่าสัตว์ สงวนความสามารถในการตระหนักรู้ คิดใคร่ครวญ ใช้เหตุผล และใช้ภาษาไว้กับมนุษย์แต่เพียงเท่านั้น อีกทั้งลดค่าของสัตว์ให้เป็นเพียงสิ่งของหรือจักรกลที่ไร้ความรู้สึกใด ๆ อย่างไรก็ดี ดังที่ ซิงเกอร์ และ แกรี แฟรนซิโอน (Gary Francione) ได้กล่าวไว้ อคติที่กล่าวมานั้นมันขัดแย้งกับสามัญสำนึกหรือประสบการณ์โดยตรงของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์เลี้ยงที่ตนเองรัก กล่าวคือ มนุษย์รู้ว่า นิยามของสัตว์ที่เคาร์ตได้ให้ไว้มันขัดแย้งกับสัตว์ที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ด้วย สัตว์ไม่ใช่สิ่งของหรือเครื่องจักร หากแต่สัตว์คือสิ่งมีชีวิตที่รู้จักกับความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความต้องการในความรัก ความสงสาร การดูแลใส่ใจ และการมีชีวิตที่ดี แทบไม่ต่างไปจากมนุษย์ ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว หากมนุษย์เราเลือกได้ เราจะไม่อยากทำร้ายสัตว์หรือทำให้มันเจ็บปวดทุกข์ทรมาน (Singer, 2002, p. 15; Francione, 2000, p. xxiii) นอกจากนี้ ผลการวิจัยของนักวิทยาศาสตร์และ นักมานุษยวิทยาชั้นแล้วชั้นเล่า (Birke, 1999; Gruen, 2011; Regan, 2004) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสามารถในการตระหนักรู้ คิดใคร่ครวญ ใช้เหตุผล และใช้ภาษา ไม่ได้เป็นความสามารถที่เป็นเอกลักษณ์และเอกสิทธิ์ของมนุษย์แต่อย่างใด แท้จริงแล้ว ความสามารถเหล่านี้เป็นสิ่งที่พบได้ในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่หลายชนิด เช่น วาฬ วาฬ โลมา หมู หมา และแมว นอกจากนี้ ช่องว่างทางความสามารถทางปัญญา ระหว่างมนุษย์กับลิงชิมแปนซีก็แคบกว่าช่องว่างระหว่างลิงชิมแปนซีกับลิงมีชีวิตอื่น ๆ — เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ที่เรานับว่าเป็นสัตว์เช่นกัน—ด้วยซ้ำไป ในแง่นี้ ผลการวิจัยเหล่านี้เป็นการตอกย้ำแนวคิดของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) นักวิทยาศาสตร์ชื่อดัง ผู้เสนอว่า มนุษย์กับสัตว์มีบรรพบุรุษมาจากรากเหง้าเดียวกัน แม่มนุษย์กับสัตว์จะมีความแตกต่างกัน แต่มันเป็นความแตกต่าง “แค่ในเชิงระดับเท่านั้น ไม่ใช่ในเชิงประเภท” (of degree and not of kind) (Darwin, 1888 as cited in Gruen, 2011, p. 21) ที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือ ในยุคปัจจุบันที่วิทยาการและความรู้ด้านโภชนาการมีก้าวหน้าเป็นอย่างมาก การรับประทานเนื้อสัตว์ไม่ได้เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นและที่ขาดเสียมิได้ในการที่จะทำให้มนุษย์จะมีชีวิตรอด มีสุขภาพที่ดี และมีชีวิตที่ยืนยาวอีกต่อไป ในทางตรงกันข้าม มนุษย์สามารถมีชีวิตรอด แข็งแรง และสุขภาพดีด้วยวิถีโภชนาการแบบมังสวิรัต (Capps, 2013; Petre, 2016; Rahim, 2018) ดังนั้น หากมีมนุษย์คนไหนกล่าวว่า เขาจำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากสัตว์ในฐานะอาหารเท่านั้นจึงจะมีชีวิตรอด และแข็งแรงได้ นั่นก็ดูจะเป็นความคิดเห็นมากกว่าข้อเท็จจริงหรือกฎธรรมชาติ

แม้ว่าข้อโต้แย้งที่กล่าวมา—ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ของมนุษย์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์เลี้ยงที่ตนรัก หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีลักษณะหลายอย่างร่วมกับสัตว์ รวมไปถึงการมีวิถีโภชนาการแบบมังสวิรัตเป็นทางเลือกแทนการบริโภคเนื้อสัตว์—จะทรงพลังและน่าเชื่อถือแค่ไหนก็ตาม เป็นที่น่าเสียดายเหลือเกินว่า ข้อโต้แย้งเหล่านั้นยังไม่ได้รับการยอมรับในสังคมเท่าใดนัก ตรงกันข้ามด้วยซ้ำไป ตามที่สถิติการบริโภคเนื้อสัตว์ในปัจจุบันและประวัติศาสตร์ทฤษฎีการเมืองได้สะท้อนให้เห็น อคติของมนุษย์ที่ยกให้ตนมีสถานะเหนือกว่าสัตว์และมีความชอบธรรมในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ได้ตามอำเภอใจ ยังคงเป็นอุดมการณ์หลักที่ทรงพลังและครอบงำผู้คนในสังคม มันคืออุดมการณ์ที่ทำให้มนุษย์—ไม่ว่าจะเป็นนักปราชญ์ นักปฏิวัติสังคม หรือลูกค้าในภัตตาคาร—ละเลยที่จะตั้งคำถามสำคัญเหล่านี้ไปเสียสิ้น นั่นก็คือ มนุษย์มีความชอบธรรมอะไรในการกดขี่ขูดรีดสัตว์? ทำไมอคติของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ถึงฝังรากลึกทั้งในทฤษฎีการเมืองและในชีวิตประจำวันจนยากที่จะทำลายในสังคมปัจจุบัน? สัตว์ควรได้รับการปลดปล่อยจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานจากการกดขี่ของมนุษย์หรือไม่? ถ้าสัตว์ควรได้รับการปลดปล่อยให้มีเสรีภาพ อะไรคือยุทธวิธีในการปฏิบัติให้บรรลุผล?

บทความชิ้นนี้ คือความพยายามขั้นต้นในการถกเถียงคำถามสำคัญเหล่านั้น เนื้อหาหลักของบทความเป็นการสรุปผลจากงานวิจัยเรื่อง “สัตว์กับสิทธิ: ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์” ในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้เขียนในฐานะผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและวิพากษ์ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับคำถามที่ได้ยกมาข้างต้น ผู้เขียนหวังว่า การเผยแพร่ผลงานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นให้กับการหันมาให้ความสนใจในประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์ การกดขี่ขูดรีดสัตว์ และการปลดปล่อยสัตว์ ในสังคมไทยกันให้มากขึ้น ดังที่ ทอม รีแกน (Tom Regan) ได้กล่าวไว้ ความท้าทายของการปลุกจิตสำนึกให้มนุษย์หันมาสนใจปัญหาเรื่องสัตว์ก็คือ การทำให้คนในสังคมส่วนใหญ่เลิกมีอคติที่ว่า การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้กับสัตว์มันเป็นเรื่องน่าตลกขบขันหรือไร้สาระ และการทำให้ผู้คนในสังคมอย่างน้อยเริ่มเล็งเห็นว่า เรื่องเหล่านั้นมันเป็นเรื่องที่ต้องถกเถียงและขบคิดกันอย่างจริงจัง รีแกนเชื่อว่า เราสามารถต่อกรกับความท้าทายที่ว่านี้ได้ ผ่านการเผยแพร่ทฤษฎีว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ให้กับผู้คนในสังคม (Regan, 2004, p. 400) ฉะนั้นฉันนั้น ผู้เขียนหวังว่า บทความชิ้นนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นในการลดทอนมุมมองในเชิงเหยียดหยันที่ผู้คนในสังคมไทยจำนวนไม่น้อยอาจจะมีต่อการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้กับสัตว์ และนั่นก็อาจจะทำให้เสียงหัวเราะในเชิงขบขันของผู้คนในสังคมเปลี่ยนเป็นการถกเถียงกันอย่างจริงจังและ

เข้มข้นในวันข้างหน้าก็เป็นได้

### วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ผู้วิจัยต้องการสำรวจและวิพากษ์ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องสิทธิสัตว์ การกดขี่ชุดรีดสัตว์ และการปลดปล่อยสัตว์ ในการสำรวจที่ว่านี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะตอบโจทย์ปัญหาสำคัญสี่ข้อ หนึ่งคือ ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยจะสามารถให้คำอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในแบบที่แตกต่างไปจากคำอธิบายที่แฝงไปด้วยอคติของนักทฤษฎีการเมืองยุคก่อนหน้าได้หรือไม่? สองคือ ในหมู่ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยที่ถกเถียงเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ เราจะสามารถแบ่งทฤษฎีเหล่านั้นเป็นสำนักความคิดโดยใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเกณฑ์วัดได้หรือไม่? สามคือ ทฤษฎีการเมืองในแต่ละสำนักมีความเหมือนและความต่างในประเด็นเรื่องการปลดปล่อยสัตว์อย่างไร และแต่ละสำนักมีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกันไปในมิติใดบ้าง? และโจทย์ข้อสุดท้ายคือ อะไรคือข้อสรุปในทางทฤษฎีและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติจริงที่ทฤษฎีการเมืองในแต่ละสำนักมีให้กับประเด็นเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์?

### สมมติฐานของงานวิจัย

สมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในตอนแรกมีอยู่สองประการด้วยกัน ประการที่หนึ่งคือ ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัย—ซึ่งในที่นี้หมายถึงทฤษฎีการเมืองที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา—ให้คำอธิบายเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในแบบที่ต่างไปจากคำอธิบายที่แฝงไปด้วยอคติของนักทฤษฎีการเมืองยุคก่อนหน้าอย่างมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือ นักทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยหลาย ๆ คนพยายามทำทลายอคติของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ เรียกร้องสิทธิให้กับสัตว์ และแสวงหาหนทางในการปลดปล่อยสัตว์จากการกดขี่ของมนุษย์ ประการที่สองคือ ในหมู่ทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยที่ถกเถียงเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ หากจะให้จัดสำนักความคิดโดยใช้เกณฑ์อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นตัวตั้ง ทฤษฎีที่ว่าน่าจะมีอยู่เพียงสำนักเดียว นั่นก็คือสำนักเสรีนิยม เนื่องจากคำว่า “สิทธิ” เป็นแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญของสำนักนี้ ในขณะที่สำนักความคิดอื่น ๆ ที่มีความก้าวหน้าและถอนรากถอนโคนมากกว่า อย่างสำนักสังคมนิยมและสำนักสตรีนิยม ไม่น่าจะมีนักคิดทฤษฎีคนใดสนใจในเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการศึกษา ค้นคว้า และทำการวิจัย สมมติฐานที่ผู้เขียนตั้งไว้ในตอนแรกนี้ได้ถูกสั่นคลอนและท้าทาย และ

นั่นก็ทำให้ผู้วิจัยต้องเปลี่ยนทัศนคติที่มีต่อหัวข้อที่ทำการศึกษาไปอย่างมีนัยยะสำคัญ ดังที่จะอภิปรายในลำดับต่อ ๆ ไป

## วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยการอ่าน ตีความ วิเคราะห์ และวิพากษ์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ สิทธิสัตว์ และการปลดปล่อยสัตว์ การเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลสองประเภท ประเภทแรกคือ ข้อมูลจากหนังสือและวารสารที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ ประเภทที่สองคือ ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ สถิติจากเว็บไซต์ที่เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากสัตว์โดยมนุษย์ ข้อมูลจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องการเรียกร้องและปกป้องสิทธิสัตว์ และภาพยนตร์สารคดีที่ดีแผ่อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์และการละเมิดสิทธิสัตว์ โดยข้อมูลประเภทแรกเป็นข้อมูลหลักที่ใช้ประกอบการวิจัย ในขณะที่ข้อมูลประเภทหลังเป็นข้อมูลรองที่ใช้ประกอบเพิ่มเติมในการวิจัย

## เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้มีอยู่สามประเภทด้วยกัน ประเภทที่หนึ่งคือ ข้อมูลจากองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ต้องการเรียกร้องและปกป้องสิทธิสัตว์ (Aussie Farms Repository, 2014, 2015, 2017; PETA, 2015, 2017a, 2017b, 2019a, 2019b) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิสัตว์ (EU, 2009; U.S. House, 1958) สถิติจากเว็บไซต์ที่เก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากสัตว์โดยมนุษย์ (Richie & Roser, 2017) และภาพยนตร์สารคดีที่ดีแผ่อุตสาหกรรมเนื้อสัตว์และการละเมิดสิทธิสัตว์ (Anderson & Kuhn, 2014; Delforce, 2018; Devries, 2013; Kenner, 2008; Quin, 2017) วรรณกรรมประเภทนี้มีคุณูปการสำคัญคือ ตีแผ่ความรุนแรง การกดขี่ขูดรีด และความอยุติธรรมที่มนุษย์กระทำต่อสัตว์ ผ่านการนำเสนอข้อมูลที่เป็นรูปธรรมและมีสถิติรองรับ อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมประเภทนี้มีข้อจำกัดในแง่ที่ว่า เป็นการมุ่งนำเสนอข้อเท็จจริงเป็นหลัก แต่ไม่ได้นำเสนอต้นตอของปัญหา ไม่มีการวิเคราะห์หรือวิพากษ์ในเชิงทฤษฎี และไม่ได้มีข้อเสนอหรือแสวงหาทางออกให้กับปัญหาอย่างจริงจัง

ประเภทที่สองคือ ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองกระแสหลัก แม้ว่าวรรณกรรมประเภทนี้จะไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องสัตว์ แต่มันก็ทรงอิทธิพลเป็นอย่างมากในการก่อสร้างและผลิตซ้ำอคติของมนุษย์ที่มีต่อสัตว์ อีกทั้งยังสร้างความชอบธรรมในเชิงอุดมการณ์ให้กับมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากสัตว์ ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองกระแสหลักประกอบไปด้วยสำนักคิดสามสำนักใหญ่ ๆ ไล่เรียงกันมาตามสายธารประวัติศาสตร์ความคิด ได้แก่ สำนักคิดยุคคลาสสิกหรือยุคโบราณ (Plato, 2000, 2007; Aristotle, 2009) สำนักคิดยุคกลางหรือยุคมืด (Augustine, 1966; Aquinas, 1929) และสำนักคิดยุคแสงสว่างทางปัญญาหรือยุคสมัยใหม่ (Descartes, 1998; Kant, 1963; Marx, 1977; Marx & Engels, 1977) วรรณกรรมที่ว่ามีคุณค่าสำคัญคือมันเป็นการปูพื้นฐานให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางความคิดของนักคิดชื่อดังในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของวรรณกรรมประเภทนี้ก็คือ อคติของนักคิดที่มีต่อสัตว์ ซึ่งยกให้มนุษย์มีสถานะเหนือกว่าสัตว์ นอกจากนั้น นักคิดเหล่านี้ยังมีความขยันแย้งในตัวเอง ในแง่ที่ว่านักคิดแต่ละคนมักจะเรียกร้องให้มนุษย์ได้มีสิทธิและเสรีภาพ อีกทั้งแสวงหาวิถีทางในการปลดปล่อยผู้ที่ถูกกดขี่จากระบบที่เต็มไปด้วยความรุนแรงและความอยุติธรรม กระนั้นก็ตาม นักคิดชื่อดังทั้งหลายกลับไม่ได้รวมเอาสัตว์เข้าไปเป็นประเด็นในการพิจารณาของตนด้วย ทั้ง ๆ ที่สัตว์คือสิ่งมีชีวิตที่ถูกกระทำอย่างทารุณในฐานะผู้ที่ถูกกดขี่มาเป็นเวลาเนิ่นนานในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

ประเภทสุดท้ายคือ ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองการเมืองร่วมสมัยว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ ดังที่ได้เกริ่นไว้ในส่วนของสมมติฐานในการวิจัย ในตอนแรกผู้วิจัยให้ความสนใจไปที่ทฤษฎีการเมืองจากสำนักเสรีนิยมเป็นหลัก เนื่องจากเห็นว่าแนวคิดเรื่อง “สิทธิ” เป็นแนวคิดสำคัญของสำนักนี้และนั่นก็น่าจะทำให้สำนักเสรีนิยมมีการถกเถียงประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์มากกว่าสำนักคิดอื่น ๆ จากการค้นคว้าและสำรวจวรรณกรรม สมมติฐานที่ว่านี้ไม่ถือว่าผิดพลาดแต่อย่างใด เนื่องจากสำนักเสรีนิยมได้ให้ความสำคัญกับปัญหาสิทธิของสัตว์มากที่สุด ทรงพลังมากที่สุด และทรงอิทธิพลต่อขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์มากที่สุดหากเทียบกับสำนักคิดอื่น ๆ (Cochrane, 2010; Donaldson & Kimlicka, 2011; Gruen, 2011; Francione, 2000, 2004; Singer, 2002; Regan, 2004; Nusbaum, 2004; Sustain, 2004; Sustain & Nusbaum, 2004; Rowland, 2009; Wise, 2004) สำนักเสรีนิยมมีจุดแข็งคือ การมุ่งเน้นให้เกิดนโยบายเกี่ยวกับสิทธิสัตว์ที่เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริงในรัฐ พูดให้ชัดก็คือ การเรียกร้องให้มีการแก้กฎหมายผ่านกระบวนการ

ประชาธิปไตยในรัฐสภา เพื่อให้รัฐได้มีกฎหมายคุ้มครองและปกป้องสิทธิสัตว์

อย่างไรก็ดี สำนักเสรีนิยมก็มีจุดอ่อนที่ทฤษฎีพากษ์ได้เช่นกันว่า มุ่งเน้นให้เกิดการปฏิรูป ปรับปรุง และรักษาโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่เต็มไปด้วยการกดขี่และอยุติธรรม แทนที่จะนำไปสู่การปฏิวัติและทำลายโครงสร้างนั้น อย่างถอนรากถอนโคน ข้อวิพากษ์วิจารณ์ตรงนี้มาจากสองสำนักคิดสำคัญที่ผู้เขียนมองเข้าไปในตอนที่ตั้งสมมติฐานการวิจัย นั่นก็คือ สำนักสังคมนิยมและสำนักสตรีนิยม แม้ว่าประเด็นเรื่องสัตว์จะไม่ใช่ว่าประเด็นหลักในการถกเถียงในหมู่นักคิดที่สมาทานแนวคิดสังคมนิยมและสตรีนิยม แต่ก็มีนักคิดจำนวนไม่น้อยจากสองสำนักนี้ที่เริ่มหันมาให้ความสนใจกับปัญหาการกดขี่ชุดรีดสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ที่น่าสนใจก็คือ นักคิดจากทั้งสองสำนักนี้ไม่เพียงแต่วิพากษ์วิจารณ์สำนักเสรีนิยม หากแต่ยังพยายามเสนอทางออกในการแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่ถอนรากถอนโคนมากกว่าสิ่งที่สำนักเสรีนิยมได้เสนอไว้อีกด้วย ด้วยเหตุนี้เองสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในตอนแรกจึงได้รับการท้าทายและทำให้ผู้วิจัยได้เพิ่มการสำรวจและวิเคราะห์วรรณกรรมจากนักคิดสำนักสังคมนิยม (Benton, 1993, 2011; Boggs, 2011; Charlton, Coce, & Francione, 1993; Davis, 2011; Dominick, 1997; Foster & Clark, 2018; Grant & Jungkunz, 2011a, 2011b; Kymlicka & Donaldson, 2014; Nibert, 2002, 2013; Llorente, 2011; Painter, 2016; Perlo, 2002; Macdonald, 2011; Sanbonmatsu, 2011a, 2011b; Soron, 2011; Soronson, 2011; Stache, 2018; Torres, 2007; Wilde, 2000) และสำนักสตรีนิยม (Adams, 1999, 2011, 2015; Adams & Donovan, 1999a, 1999b; Birke, 1999; Donovan, 2011; Dunayer, 1999; Francione, 1999; Mackinnon, 2004) เข้ามาในกระบวนการศึกษาและค้นคว้าหาข้อมูลอีกด้วย

### การวิเคราะห์ข้อมูล

แม้จะฟังดูเป็นเรื่องแปลกใหม่และเพิ่งเกิดขึ้นได้ไม่นาน ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์สามารถสืบสาวหาต้นกำเนิดย้อนกลับไปได้ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่สิบแปด นั่นคือยุคสมัยที่ เจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham) ได้ตั้งคำถามกับค่านิยมของมนุษย์ในสังคมที่ไม่เพียงแต่ปฏิบัติกับสัตว์ราวกับว่า สัตว์ไม่มีความรู้สึกใด ๆ หากแต่มนุษย์ยังให้ความชอบธรรมกับการกดขี่ชุดรีดสัตว์โดยอ้างสถานะของสติปัญญาของสัตว์ที่ต่ำต้อยกว่าตน ใน *Introduction to the Principles of Morals and Legislation* (หลักการเรื่องศีลธรรมและกฎหมายเบื้องต้น) เบนแธมได้

แย้งค่านิยมดังกล่าวด้วยการชี้ให้เห็นว่า สัตว์คือสิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึกเจ็บปวด มีความสุขและพึงพอใจ มีผลประโยชน์ในการใช้ชีวิตของตนเอง และมีความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีอยู่ดีไม่ต่างจากมนุษย์ ดังนั้น เบนแธมเสนอว่า แทนที่จะใช้หลักการเรื่องเหตุผลหรือความสามารถทางสติปัญญาเป็นตัวตั้งในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ มันควรจะเป็นหลักการเรื่องความรู้สึกเจ็บปวด กล่าวคือ หากสัตว์รู้สึกเจ็บปวดได้ไม่ต่างจากมนุษย์—แจกเช่นเดียวกันกับทาส คนผิวสี และคนที่ถูกปกครองในอาณานิคม ที่เจ็บปวดและทนทุกข์ทรมานจากการถูกกดขี่ของนายทาส คนขาว และเจ้าอาณานิคม—สัตว์ก็ควรได้รับสิทธิและการปกป้องสิทธิจากมนุษย์เช่นกัน ดังนั้น ในมุมมองของเบนแธม การกระทำใด ๆ ของมนุษย์ที่ทำให้สัตว์ต้องเจ็บปวด การกระทำนั้น ๆ ย่อมไร้ความชอบธรรมในเชิงจริยธรรมอย่างไม่ต้องสงสัย (Bentham, 2007, p. 311n)

แม้เบนแธมจะได้ชื่อว่าเป็นนักคิดคนแรก ๆ ที่ให้ความสนใจในประเด็นเรื่องสิทธิสัตว์ ตัวเขาเองกลับไม่ได้ถกเถียงประเด็นดังกล่าวอย่างจริงจังมากนัก อันที่จริงแล้ว การตั้งคำถามกับความทารุณของมนุษย์ที่ทํากับสัตว์และความเจ็บปวดที่สัตว์ต้องทนทุกข์ปรากฏให้เห็นแค่หนึ่งเชิงอรรถในหนังสือเล่มดังกล่าวที่เขาประพันธ์แต่เพียงเท่านั้น แวดวงทฤษฎีการเมืองต้องเฝ้ารอจนถึงการตีพิมพ์หนังสือเล่มสำคัญของซิงเกอร์ นั่นก็คือ *Animal Liberation* (การปลดปล่อยสัตว์) ในปี ค.ศ. 1975 เสียก่อนด้วยซ้ำไปที่ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์จะก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนและมีความจริงจังในเนื้อหาสาระ ในหนังสือเล่มที่โด่งดังเล่มนี้ ซิงเกอร์เห็นด้วยและสานต่อแนวคิดของเบนแธมในประเด็นที่ว่า สัตว์ก็มีความรู้สึกเจ็บปวด มีความต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีและเป็นความสุข และมีผลประโยชน์ของตนเองไม่ต่างจากมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์ก็ควรพิจารณาถึงผลประโยชน์และความเป็นอยู่ของสัตว์แจกเช่นเดียวกันกับที่มนุษย์กระทำกับมนุษย์ด้วยกันเอง (Singer, 2002, p. xxiii) ซิงเกอร์ยังเสนออีกว่า ข้ออ้างที่ว่าสัตว์ไม่มีสติปัญญา ไม่มีการตระหนักรู้ ไม่มีอารยธรรม หรือไม่มีภาษาเหมือนกับมนุษย์ ล้วนเป็นข้ออ้างที่แฝงอคติของมนุษย์ และมันคือสิ่งที่ไม่ต่างไปจากอคติที่มนุษย์ใช้ปฏิบัติต่อกันและกันจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มันคืออคติประเภทที่สร้างความชอบธรรมให้กับการปกครองของชนชั้นนำที่เป็นผู้ชายผิวขาวและมีทรัพย์สินส่วนบุคคล ในขณะเดียวกัน มันก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเหยียดและกีดกันสิทธิของสตรี คนผิวสี ชนกลุ่มน้อย คนจน และคนพิการ โดยคนกลุ่มแรกมักจะอ้างว่าตนมีความรู้ ปัญญา อารยธรรม และวัฒนธรรมที่เหนือกว่าคนกลุ่มหลังอยู่เสมอ ในมุมมองของซิงเกอร์ หากอคติที่ว่านี้ไม่มีความชอบธรรม

ในการกำหนดสิทธิที่มนุษย์คนหนึ่งควรจะได้รับ มันก็ไม่ควรมีความชอบธรรมแต่อย่างใด ในการกำหนดสิทธิของสัตว์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์

มากไปกว่านั้น ซิงเกอร์ยังกล่าวว่า มนุษย์ที่ปฏิบัติกับสัตว์อย่างทารุณโดยใช้ข้ออ้างว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเผ่าพันธุ์สูงส่งกว่าสัตว์ คือคนที่ยึดมั่นถือมั่นกับอุดมการณ์ “คลั่งสปีชีส์” (speciesism) ซึ่งเป็นอุดมการณ์ที่ยกให้สปีชีส์ของตนเองอยู่เหนือกว่าสปีชีส์อื่น ๆ บนโลก (Singer, 2002, p. 6) นี่คือนิยามของอุดมการณ์ที่ไร้ความชอบธรรมใด ๆ ในทางศีลธรรมและไม่ต่างไปจากอุดมการณ์เหยียดเพศ เหยียดผิว เหยียดคนต่างด้าว และเหยียดคนพิการ ซิงเกอร์ไม่เพียงแต่สนับสนุนให้สังคมช่วยกันจัดอุดมการณ์ “คลั่งสปีชีส์” ให้หมดไป หากแต่เขายังเสนอทางออกที่ปฏิบัติได้จริงให้กับสังคม กล่าวคือ ซิงเกอร์เสนอให้มีการออกกฎหมาย ปฏิรูปกฎหมาย และนำกฎหมายคุ้มครองสิทธิสัตว์ไปใช้อย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังเสนอให้มีการรณรงค์ให้ผู้คนหันมาเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองโดยใช้ประโยชน์จากสัตว์ให้น้อยลง ไม่ว่าจะเป็นการหันมาทานอาหารมังสวิรัตแทนการทานเนื้อสัตว์ การยกเลิกการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่จำเป็นกับสัตว์ และการลดการบริโภคสินค้าที่มีส่วนผสมของสัตว์ เช่น รองเท้าเข็มขัด และเฟอร์นิเจอร์ที่ประกอบด้วยหนังสัตว์ หรือเลือกกินหนวที่ตัดเย็บด้วยขนสัตว์ (Singer, 2002, p. 162)

ซิงเกอร์ยังได้รับอิทธิพลเป็นอย่างมากจากปรัชญาสำนักอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งเป็นปรัชญาที่เบนแถมได้วางรากฐานไว้ ในมุมมองของสำนักอรรถประโยชน์นิยม สังคมที่ดีคือสังคมก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมานน้อยที่สุด ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุด และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกในสังคมโดยภาพรวม ดังนั้น หากเรานับรวมเอาสัตว์เป็นสมาชิกในสังคม—ซึ่งนี่คือสิ่งที่ซิงเกอร์เสนอให้ทำ—สังคมที่มีการทารุณกรรม กดขี่ และขูดรีดสัตว์ จึงเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดทุกข์ทรมานของสมาชิกในสังคมเป็นจำนวนมาก และนั่นก็ทำให้มันเป็นสังคมที่ไม่พึงปรารถนาในมุมมองของสำนักอรรถประโยชน์นิยมไปโดยปริยาย อย่างไรก็ตามสิ่งที่น่าสนใจก็คือว่า ซิงเกอร์ไม่ได้ปฏิเสธการใช้ประโยชน์จากสัตว์ด้วยน้ำมือของมนุษย์ไปเสียทุกกรณี ในบางกรณีที่ใช้ประโยชน์จากสัตว์ไม่ได้นำไปสู่ความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน เช่น การเลี้ยงสัตว์ในโรงงานที่เลี้ยงดูให้สวัสดิการสัตว์เป็นอย่างดี และฆ่าสัตว์อย่างมี “มนุษยธรรม” หรือกรณีที่สัตว์อาจจะเจ็บปวดแต่นำไปสู่ผลประโยชน์โดยรวมแก่สังคมที่มากกว่า เช่น การทดลองยารักษาโรคร้ายกับสัตว์เพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติ ซิงเกอร์ยอมรับว่า กรณีเหล่านี้มีความชอบธรรม นั่นก็เป็นเพราะว่า ตามหลักปรัชญาอรรถประโยชน์นิยม ความสุขและประโยชน์ของสังคมโดยรวมจะต้องมาก่อนความกินดี

อยู่ดีหรือกระทั่งความเจ็บปวดของสมาชิกรายบุคคลในสังคมนั่นเอง

ซิงเกอร์อาจจะได้ชื่อว่าเป็นนักคิดคนสำคัญของสำนักอรรถประโยชน์นิยม กระนั้นก็ตาม แนวคิดของเขาได้ปลูกเร้าและสร้างคุณูปการให้กับนักคิดเสรีนิยมเป็นอย่างยิ่ง พูดย่าง ๆ ก็คือ *Animal Liberation* ได้กลายเป็นงานชิ้นสำคัญที่นักคิดเสรีนิยมใช้เป็นทั้งตัวตั้งและตัวตีในการถกเถียงประเด็นเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ซิงเกอร์ได้แตะประเด็นสำคัญ ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดของสำนักเสรีนิยมเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นประเด็นเรื่องผลประโยชน์ของสัตว์ สิทธิ และเสรีภาพของสัตว์ การออกกฎหมายคุ้มครองสัตว์ และการปฏิบัติต่อสมาชิกในสังคมไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์อย่างเท่าเทียมและไร้อคติ ผลที่ตามมาก็คือ การถกเถียงกันอย่างเข้มข้นและกว้างขวางของนักคิดเสรีนิยม—แทนที่จะเป็นสำนักอรรถประโยชน์นิยม—ได้กลายเป็นกระแสความคิดหลักและเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในกลุ่มนักคิดทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ในเวลาต่อมา

รีแกน คือนักคิดเสรีนิยมคนสำคัญที่พัฒนาต่อขยายออกจากซิงเกอร์ ใน *The Case for Animal Rights* (ข้อสนับสนุนสิทธิสัตว์) รีแกนเห็นแย้งไปจากซิงเกอร์ในแง่ที่ว่า ซิงเกอร์ให้ความสำคัญมากจนเกินไปกับความรู้สึกเจ็บปวดของสัตว์ และความอยู่ดีกินดีของทั้งมนุษย์และสัตว์ในสังคมโดยรวมตามแนวคิดแบบอรรถประโยชน์นิยม ดังนั้น สิ่งที่ซิงเกอร์ละเลยก็คือ สิทธิที่สัตว์ควรจะได้รับจากสังคมในฐานะที่สัตว์มีคุณค่าในตัวเองโดยไม่ต้องไปขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ในสังคม รีแกนเสนอว่า อันที่จริงแล้ว หากเราลองพิจารณาถึงสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีขนาดใหญ่อย่างเช่น หมู หมา แมว โลมา วาฬ และวาฬ สัตว์จำพวกนี้ไม่ได้มีแค่ความรู้สึกเจ็บปวดเหมือนมนุษย์ หากแต่ยังมีการตระหนักรู้ อารมณ์ สติปัญญา การใคร่ครวญ การใช้ภาษา และการเข้าสังคมในรูปแบบที่มีลักษณะร่วมกันกับมนุษย์ (Regan, 2004, p. 34) ดังนั้น รีแกนจึงหยิบยืมปรัชญาจริยศาสตร์ของคานท์—ที่เคยใช้แต่กับกรณีมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน—มาประยุกต์ใช้กับกรณีของมนุษย์กับสัตว์ และเสนอว่า สัตว์ควรได้รับการปฏิบัติจากมนุษย์ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่มีสิทธิเป็นของตนเองอันละเมิดมิได้ มีคุณค่าในตนเอง เป็นองค์ประธานของตนเอง ควรค่าแก่การให้ความเคารพ และควรถูกปฏิบัติในฐานะเป้าหมายที่มีค่าในตัวเอง แทนที่จะเป็นแค่วิถีทางหรือทางผ่านให้มนุษย์ไปถึงเป้าหมายอื่น ๆ (Regan, 2004, p. 243)

นอกจากนั้น รีแกนยังเสนอว่า ทางออกที่ซิงเกอร์เสนอให้กับสังคมยังมีลักษณะประนีประนอมมากจนเกินไป ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ในการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครอง

สิทธิสัตว์ แม้คุณภาพชีวิตของสัตว์ในโรงเลี้ยงสัตว์โดยผิวเผินจะดีขึ้นมาบ้าง แต่ในทางปฏิบัติจริง สัตว์ยังคงถูกกดขี่ขูดรีดและถูกฆ่าเพื่อประโยชน์ของมนุษย์อยู่ดี นอกจากนั้น ชิงเกอร์ยังให้ความชอบธรรมกับการทดลองสัตว์ในทางวิทยาศาสตร์ที่ให้ประโยชน์สูงสุดแก่สังคมมนุษย์ เช่นการทดลองยารักษาโรคร้ายกับสัตว์ ดังนั้น รีแกน จึงเสนอทางออกที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมากกว่านั้น นั่นก็คือ การยกเลิกการปฏิบัติต่อสัตว์ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินของมนุษย์ ซึ่งรวมไปถึงการทดลองสัตว์ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการทดลองนั้นจะให้ประโยชน์แก่มนุษย์มากน้อยแค่ไหนก็ตาม (Regan, 2004, p. 348) แนวคิดของรีแกนเรื่องการยกเลิกการปฏิบัติต่อสัตว์ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินของมนุษย์ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากแฟรนซิออน โดยตัวเขาเองคิดว่า แก่นของปัญหาการกดขี่ขูดรีดสัตว์ในปัจจุบันก็คือ การที่มนุษย์คิดว่าสัตว์ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่มีความรู้สึก หากแต่เป็นทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวที่เจ้าของจะทำอะไรก็ได้ตามอำเภอใจ อย่างไรก็ตาม แฟรนซิออนเห็นต่างไปจากรีแกนในประเด็นเรื่องการขยายสิทธิให้กับสัตว์ ในขณะที่รีแกนเสนอว่า สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ควรได้รับสิทธิในการปกป้องคุ้มครองจากรัฐ แฟรนซิออนไปไกลกว่านั้นด้วยการเสนอว่า การขยายสิทธิให้กับสัตว์ควรครอบคลุมสัตว์ทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสัตว์สี่เท้าสี่ขาก็ตาม (Francione, 2000, p. xxxii)

แม้ชิงเกอร์มักจะถูกโจมตีจากรีแกนและแฟรนซิออนว่า เขาเป็นนักคิดที่เน้นการประนีประนอมมากกว่าการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน กระนั้นก็ตาม แนวคิดของชิงเกอร์ที่มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมายของรัฐเพื่อนำไปสู่การคุ้มครองสิทธิสัตว์ก็เป็นแนวคิดที่ทรงอิทธิพลและได้รับความนิยมในหมู่นักคิดเสรีนิยม เนื่องจากมันเป็นแนวทางที่จับต้องได้และเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน ไวซ์คิดว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมจำต้องกระทำผ่านการปฏิรูปแบบค่อยเป็นค่อยไปโดยใช้กระบวนการออกกฎหมายเป็นตัวนำ เขายังมองว่า การเปลี่ยนอคติที่คนกระทำต่อสัตว์ก็ไม่ต่างไปจากการเปลี่ยนอคติทางชาติพันธุ์และสีผิวในสังคมอเมริกันที่ต้องใช้เวลานานหลายศตวรรษ และต้องใช้การออกกฎหมายที่เน้นการประนีประนอมมากกว่าการยกเลิกอย่างฉับพลันและรุนแรง (Wise, 2004, p. 27) แคส ซันสไตน์ (Cass Sunstein) และมาร์ธา นัสบอม (Martha Nussbaum) เห็นไม่ต่างกันว่า กฎหมายคือวิถีทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาละเมิดสิทธิสัตว์ และเนื่องจากการที่สัตว์ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิของตนหรือฟ้องคู่กรณีของตนได้เหมือนมนุษย์ การออกกฎหมายเพื่อพิทักษ์สิทธิของสัตว์และการปฏิบัติใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างมาก (Sunstein & Nussbaum, 2004)

มากไปกว่านั้น นัสบอมยังพยายามประยุกต์เอาทฤษฎีของสำนักเสรีนิยมอย่างแนวคิดเรื่องสมรรถภาพของมนุษย์ (capacity approach) มาประยุกต์ใช้กับกรณีของสัตว์ กล่าวคือ นัสบอมมองว่า สัตว์ทั้งหลาย—ไม่ต่างจากมนุษย์—เกิดมาตามธรรมชาติโดยมีสมรรถภาพหลายประการที่ควรจะได้รับ การปฏิบัติให้บรรลุผล ไม่ว่าจะเป็นการมีชีวิตที่ดี สุขภาพดี ได้เข้าสังคม พัฒนาตนเอง ได้สนทนากัน พักผ่อน ได้ให้ความรัก และได้รับความรักจากสังคมรอบกาย (Nusbaum, 2004, pp. 314–317) นัสบอมวิพากษ์สังคมในปัจจุบันที่มนุษย์ปิดกั้นและทำลายสมรรถภาพเหล่านี้ที่สัตว์สมควรจะได้รับการพัฒนาตามธรรมชาติ ผ่านกระบวนการกักขังสัตว์ไว้ในโรงเลี้ยงสัตว์ผสมพันธุ์เทียม พรางลูกสัตว์จากอ้อมอกของแม่ และฆ่าสัตว์ทิ้งเมื่อมนุษย์ต้องการจะใช้ประโยชน์ ลอรี กรูเอน (Lori Gruen) เห็นด้วยกับนัสบอมในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีสมรรถภาพของมนุษย์กับสัตว์และเสนอว่า มนุษย์มีพันธะและหน้าที่ในการดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ที่ดีและทำให้สมรรถภาพของสัตว์ได้รับการพัฒนาและปฏิบัติจริงให้บรรลุผลให้มากที่สุด (Gruen, 2011, p. 38)

การนำเอาแนวคิดเสรีนิยมมาประยุกต์ใช้กับกรณีของสัตว์ยังปรากฏให้เห็นในงานชิ้นอื่น ๆ ที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ ซู โดเนลด์สัน (Sue Donaldson) และวิลล์ คิมลิกคา (Will Kymlicka) พยายามที่จะไปให้ไกลกว่าการขยายแนวคิดเรื่องสิทธิของมนุษย์ให้ครอบคลุมไปถึงสัตว์ นั่นก็คือ การขยายแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมือง (citizenship) ให้ครอบคลุมไปถึงสัตว์อีกด้วย ที่ผ่านมา แนวคิดดังกล่าวถือเป็นแนวคิดที่สำคัญในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับมนุษย์ภายในรัฐ และความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ภายในรัฐและมนุษย์ที่อยู่นอกรัฐ อย่างไรก็ตาม โดเนลด์สันและคิมลิกคาเสนอว่า ด้วยความที่มนุษย์มีการพึ่งพาอาศัยสัตว์เป็นอย่างมากในปัจจุบัน และสังคมก็ถูกขับเคลื่อนจากการที่มนุษย์ใช้ประโยชน์จากสัตว์อย่างขาดเสียมิได้ ดังนั้น สัตว์ก็ควรจะได้รับสิทธิและการคุ้มครองในสังคมเฉกเช่นเดียวกับการที่พลเมืองคนหนึ่ง ๆ ควรจะได้รับจากรัฐ (Donaldson & Kymlicka, 2011, p. 14) นอกจากนั้น มาร์ค โรวแลนด์ (Marc Rowland) พยายามที่จะประยุกต์เอาทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น รอลส์ (John Rawls) และทฤษฎีสัญญาประชาคมมาใช้กับกรณีของสัตว์ ในขณะที่รอลส์และนักคิดสายสัญญาประชาคมไม่นับรวมเอาสัตว์เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาเรื่องความยุติธรรมและความสัมพันธ์ที่รัฐควรมีต่อพลเมือง (Rawls, 1971, p. 504) โรวแลนด์คิดว่า หากเราตัดอคติที่มนุษย์มีต่อสัตว์ออกไปและยอมรับความจริงที่ว่า สัตว์คือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ต่างไปจากมนุษย์และมีส่วนได้ส่วนเสียในสังคมไม่ต่างจากมนุษย์ เราก็ไม่มีความชอบธรรมในการปิดกั้นไม่ให้แนวคิดเรื่อง

ความยุติธรรมและสัญญาประชาคมขยายไปครอบคลุมและคุ้มครองสัตว์แต่อย่างใด (Rowland, 2009, p. 151)

อิทธิพลของสำนักเสรีนิยมที่มีต่อทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์นั้นมีมากถึงขนาดที่ว่า หนังสือประเภทแนะนำความรู้เบื้องต้นทั้งหลายที่ว่าด้วยสิทธิสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นประพันธ์โดย อเลสแดร์ คอเครน (Alasdair Cochrane) กรูเอน หรือ โรวแลนด์ ล้วนแต่ยกให้แนวคิดจากสำนักเสรีนิยมเป็นแนวคิดที่ดีที่สุด สม่่าเสมอที่สุดในหลักการและความหนักแน่นในทางวิชาการ และปฏิบัติจริงได้มากที่สุด ในสังคม (Cochrane, 2010; Gruen, 2011; Rowland, 2009) ซึ่งจะว่าไปแล้ว การยกยอให้สำนักเสรีนิยมมีความยิ่งใหญ่และสำคัญกว่าสำนักอื่น ๆ ก็เป็นเรื่องที่พอจะเข้าใจได้หากเราพิจารณาไปที่การออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิสัตว์ฉบับสำคัญ ๆ ในโลกตะวันตก การหันมารับประทานอาหารมังสวิรัตมากขึ้น แทนการทานเนื้อสัตว์ และการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมผู้เรียกร้องสิทธิสัตว์บนท้องถนน ปรากฏการณ์เหล่านี้ได้รับอิทธิพลมาจากข้อเสนอของนักคิดเสรีนิยมเป็นอย่างมาก และนี่คือ คุณูปการสำคัญของสำนักเสรีนิยมที่มีต่อการต่อสู้เพื่อสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์อย่างปฏิเสธมิได้ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำนักเสรีนิยมก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก จากนักคิดสำนักอื่น ๆ ที่เสนอทางเลือกในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาเรื่องการกดขี่ ขูดรีดสัตว์ สำนักที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมากในการวิพากษ์สำนักเสรีนิยมคือ สำนักสังคมนิยมและสำนักสตรีนิยม

นักคิดสังคมนิยมวิพากษ์แนวคิดเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ของสำนักเสรีนิยมอยู่สามประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรกคือ การที่สำนักเสรีนิยมหมกมุ่นกับแนวคิดเรื่องสิทธิและกฎหมายมากเกินไป ในมุมมองของนักคิดสำนักสังคมนิยม (Benton, 1993; Dominick, 1997) สิทธิคือสิ่งที่ต้องได้รับการรับรองตามกฎหมาย และผู้ที่ออกกฎหมายก็มักจะเป็นชนชั้นปกครองในรัฐที่เอื้อผลประโยชน์ให้กับชนชั้นนายทุน ดังนั้น ตรรกะที่ชนชั้นนายทุนยังมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในรัฐ การออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิสัตว์ก็มีแนวโน้มที่จะเป็น การประนีประนอมกับเจ้าของอุตสาหกรรมเนื้อสัตว์ ปศุสัตว์ กสิกรรม เวชภัณฑ์ และการท่องเที่ยว ซึ่งล้วนแต่เป็นอุตสาหกรรมยักษ์ใหญ่ที่แสวงหากำไรจากการใช้ประโยชน์จากสัตว์ ในแง่นี้ สำนักสังคมนิยมมองว่า การเรียกร้องสิทธิให้กับสัตว์ไม่ได้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ที่กดขี่ระหว่างมนุษย์กับสัตว์อย่างแท้จริง

ประเด็นที่สองคือ การที่สำนักเสรีนิยมหมกมุ่นมากเกินไปกับวิถีการใช้ชีวิตส่วนบุคคล (lifestyle) ในฐานะที่มันเป็นทางออกให้กับปัญหาการกดขี่ขูดรีดสัตว์ ในมุมมองของนักคิดสังคมนิยม (Benton, 1993, p. 89; Charlton, Coce, & Francione, 1993; Stache, 2018) การรณรงค์ของนักคิดเสรีนิยมให้คนในสังคมหันมาทานอาหารมังสวิรัต ใช้วิถีชีวิตแบบพออยู่พอกินเพื่อลดการเบียดเบียนชีวิตสัตว์ ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีส่วนผสมของสัตว์ และคว่ำบาตรไม่ใช้สินค้าและบริการที่ใช้ประโยชน์จากเนื้อสัตว์ ขนสัตว์ และแรงงานสัตว์ทุกประเภท ทั้งหมดทั้งมวลนี้ล้วนเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เน้นลัทธิปัจเจกชนนิยม เป็นทางเลือกของคนชนชั้นกลางกระฎุมพีที่มีอันจะกิน และส่งเสริมให้คนมีความรู้สึกดีในการบริโภคสินค้าที่ตนเองพอใจ ในขณะที่การกดขี่ขูดรีดสัตว์ในลักษณะที่เป็นโครงสร้างสังคมที่ใหญ่ไปกว่าปัจเจกชนกลับไม่ได้รับการท้าทายแต่อย่างใด

ประเด็นสุดท้าย คือ การที่สำนักเสรีนิยมมุ่งหวังให้เกิดการปฏิรูปมากกว่าปฏิวัติ ในมุมมองของนักคิดสำนักสังคมนิยม (Boggs, 2011; Nibert, 2002, 2013; Soron, 2011; Torres, 2007) สิ่งที่น่าสังเกตรวมถึงมักจะละเลยก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ที่เต็มไปด้วยความรุนแรง กดขี่ และทารุณในสังคมยุคปัจจุบัน การปฏิบัติกับสัตว์ราวกับว่าสัตว์เป็นเพียงทรัพย์สินส่วนบุคคลหรืออุปกรณ์ทางการผลิตที่ไม่มีชีวิตจิตใจ การผลิตและบริโภคเนื้อสัตว์และสินค้าที่มีส่วนผสมของสัตว์อย่างเป็นบำเป็นหลัง และความแปลกแยกระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ระหว่างสัตว์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ทั้งหมดทั้งมวลนี้ล้วนเป็นผลพวงมาจากระบบทุนนิยม ในปัจจุบันที่มีความเข้มข้น ก้าวหน้า พัฒนา และเติบโตอยู่ตลอดเวลา แต่แทนที่จะท้าทายหรือกระทั่งล้มล้างบรรษัทข้ามชาติ นายทุนเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม และโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองที่ค้ำจุนให้การกดขี่ขูดรีดสัตว์ยังคงดำรงอยู่ สำนักเสรีนิยมกลับเน้นการประนีประนอมและปฏิรูปโครงสร้างสังคม กระทั่งนักคิดเสรีนิยมที่ดูจะมีแนวคิดแบบถอนรากถอนโคนอย่างรีเจนหรือแฟรนซิโอน—ซึ่งทั้งสองได้สนับสนุนให้มีการยกเลิกการปฏิบัติกับสัตว์ในฐานะทรัพย์สินส่วนบุคคล—ก็ไม่ได้เสนอให้มีการปฏิวัติล้มระบบทุนนิยมแต่อย่างใด หากแต่สนับสนุนให้บรรษัททุนนิยมดำรงอยู่ต่อไป ตราบใดที่บรรษัทเหล่านั้นไม่ยุ่งเกี่ยวกับการทำร้ายสัตว์

ด้วยข้อจำกัดของสำนักเสรีนิยมที่ว่ามา สำนักสังคมนิยมจึงเสนอตัวขึ้นมาเป็นทางเลือกให้กับทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์ จุดแข็งและคุณูปการสำคัญของสำนักสังคมนิยมคือ การพิจารณาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์แบบเป็นองค์รวมแทนที่จะเป็นการมองแบบปัจเจกชนนิยม การแก้ปัญหา

ที่ต้นเหตุแทนที่จะแก้ที่ปลายเหตุ การเรียกร้องให้มีการปฏิวัติโครงสร้างเศรษฐกิจ การเมืองทั้งหมดแทนที่จะปฏิรูปโครงสร้างเดิม และการทำทนายรัฐ บริษัท และชนชั้น ผู้ปกครองที่ค้ำจุนระบบทุนนิยม อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าอย่างไรก็ดี นักสังคมนิยมเชื่อว่า จะอยู่เหนือคำวิพากษ์วิจารณ์ แท้จริงแล้ว นักสังคมนิยมประสบปัญหาอยู่สามประการ และมันคือปัญหาที่ทำให้สำนักคิดนี้ยังไม่เป็นที่นิยมมากนักในหมู่นักคิดทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์

ประการแรกคือ ความไม่ชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรมของนักสังคมนิยมในการแก้ไขปัญหาการกดขี่ขูดรีดที่มนุษย์ทำกับสัตว์ แน่นอนว่า นักคิดนักสังคมนิยมล้วนเสนอให้มีการปฏิวัติและทำลายระบบทุนนิยม โดยผลพลอยได้จากการล่มสลายของระบบทุนนิยมคือการปลดปล่อยสัตว์ให้ได้รับเสรีภาพ อย่างไรก็ตาม นักคิดสังคมนิยมที่ให้ความสำคัญกับการปลดปล่อยสัตว์มักจะละเลยโจทย์ปัญหาสำคัญที่ว่า เราจะปฏิวัติและทำลายระบบทุนนิยมกันอย่างไร? ผ่านการใช้ความรุนแรงหรือไม่? และสังคมหลังทุนนิยมจะเป็นสังคมที่มีการใช้ประโยชน์จากสัตว์ เช่น การบริโภคเนื้อสัตว์ หรือการใช้สัตว์ในการทดลองทางวิทยาศาสตร์อยู่หรือไม่? นอกจากนี้ ด้วยบริบทของการเมืองยุคหลังสงครามเย็นและหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต การปฏิวัติและทำลายระบบทุนนิยมตามแนวทางอุดมการณ์สังคมนิยมก็ถูกตั้งคำถามเป็นอย่างมากถึงความเป็นไปได้จริง ในทางตรงกันข้าม การเคลื่อนไหวของผู้ที่ยังสมานานแนวคิดสังคมนิยมในหลาย ๆ ประเทศได้ผันเปลี่ยนจากการจับอาวุธต่อสู้กับรัฐทุนนิยม ไปสู่การต่อสู้ในรัฐผ่านการจัดตั้งพรรคแรงงาน พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย หรือพรรคที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในแง่นี้ ไม่เพียงแต่แนวทางของนักสังคมนิยมในการแก้ไขปัญหาการกดขี่ขูดรีดที่มนุษย์ทำกับสัตว์จะเป็นแนวทางที่ฟังดูเป็นอุดมคติและไร้ทิศทางในการปฏิบัติจริง หากแต่สิ่งที่นักเคลื่อนไหวในแนวทางสังคมนิยมจำนวนไม่น้อยกำลังกระทำอยู่จริง ๆ ก็มีความย้อนแย้งอยู่ไม่น้อย นั่นก็คือ มันเป็นการกระทำในสิ่งที่สำนักเสรีนิยมเรียกร้องและรณรงค์มาเนิ่นนาน ได้แก่ การปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองผ่านการแก้ไขกฎหมายผ่านตัวแทนของประชาชนในรัฐสภา และการรณรงค์ต่อสู้บนท้องถนนเพื่อกดดันนักการเมือง ในแง่นี้ แม้นักคิดเสรีนิยมอาจจะต้องเผชิญกับข้อครหาที่ว่า พวกเขามุ่งเน้นให้เกิดการประนีประนอมกับรัฐทุนนิยม แต่อย่างน้อยนักคิดเสรีนิยมก็ให้ข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริง นั่นก็คือ การเรียกร้องให้มีออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิสัตว์ ที่แม้จะไม่ได้ทำลายการกดขี่ขูดรีดสัตว์อย่างถอนรากถอนโคน แต่อย่างน้อยก็ทำให้ความเป็นอยู่ของสัตว์ดีขึ้นมาบ้าง ในทางตรงกันข้าม การให้ข้อเสนอที่เป็นนามธรรมและอุดมคติจนเกินไปของสำนัก

สังคมนิยม ก็มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การรักษาแบบโครงสร้างเดิมของการกดขี่ขูดรีดที่มนุษย์ทำกับสัตว์เอาไว้ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เป็นรูปธรรมด้วยซ้ำไป

ประการที่สองคือ การให้ความสำคัญกับสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ในฐานะประเด็นขายขอบในหมู่นักคิดและนักเคลื่อนไหวสังคมนิยม แม้จะเป็นปฏิกิริยากับพลังฝ่ายขวาหรือกลุ่มอนุรักษ์นิยม นักคิดและนักเคลื่อนไหวฝ่ายซ้ายมักจะมีอคติต่อขบวนการเรียกร้องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ในแบบที่แทบไม่ต่างไปจากฝั่งตรงกันข้าม กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวาก็ต่างมองว่า สัตว์มีสถานะต่ำกว่ามนุษย์ ประเด็นปัญหาของสัตว์มีความสำคัญน้อยกว่าประเด็นปัญหาของมนุษย์ การเรียกร้องสิทธิให้กับสัตว์เป็นการเบี่ยงเบนความสนใจไปจากการแก้ปัญหาให้กับมนุษย์ และนักเรียกร้องสิทธิสัตว์เป็นคนที่มักติดรักรักรักสัตว์มากกว่ารักมนุษย์ (Charlton, Coce, & Francione, 1993; Kymlicka & Donaldson, 2014; Llorente, 2011; Sanbomatu, 2011b; Soronson, 2011) อันที่จริง จะว่าไปแล้ว ข้อครหาที่สำนักสังคมนิยมต้องประสบในประเด็นเรื่องการต่อสู้เรียกร้องเพื่อสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ก็ไม่ใช่เรื่องที่น่าแปลกใจนัก หากเราลองพิจารณาไปที่ข้อครหาคล้าย ๆ กันที่สำนักสังคมนิยมได้รับในกรณีของการต่อสู้เรียกร้องเพื่อการปลดปล่อยทาส การปลดปล่อยสตรี การปลดปล่อยอาณานิคม ความเท่าเทียมทางสีผิว และสิทธิของคนพิการ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ในมุมมองของสำนักสังคมนิยม การต่อสู้ที่สำคัญที่สุดคือการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพในการล้มล้างระบอบการปกครองของชนชั้นนายทุนและระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบทุนนิยม ในแง่นี้ แม้การต่อสู้ในสมรภูมิอื่น ๆ จะมีความสำคัญ สำนักสังคมนิยมมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับมันน้อยกว่าการต่อสู้ทางชนชั้นพูดง่าย ๆ ก็คือ สำนักสังคมนิยมเชื่อว่า เมื่อใดที่การต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ—ซึ่งเป็นการต่อสู้ที่สำคัญที่สุดและท้าทายระบบทุนนิยมได้ถอนรากถอนโคนที่สุด—ประสบความสำเร็จ เมื่อนั้นสิ่งที่นักเคลื่อนไหวเพื่อสตรี คนผิวสี คนในอาณานิคม คนพิการ และสัตว์ ต่างเรียกร้อง ก็จะได้รับบรรลุลผลไปในตัวโดยอัตโนมัติ เนื่องจากระบบทุนนิยมซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาทั้งหมดได้ถูกโค่นล้มไปแล้วนั่นเอง การให้ความสำคัญกับปัญหาของกรรมาชีพ—ซึ่งหมายถึงมนุษย์ที่ใช้แรงงานเท่านั้นและไม่นับสัตว์ที่มนุษย์ใช้เป็นแรงงานเข้าไปด้วย—มากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับสัตว์นี้เอง ได้ทำให้นักคิดสำนักสังคมนิยมจำนวนไม่น้อยถูกวิพากษ์จากสำนักอื่น ๆ หรือกระทั่งในหมู่นักคิดสำนักเดียวกันเองว่า เป็นพวก “คลั่งสปีชีส์” ไม่ต่างไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม

ประการสุดท้ายคือ การโต้เถียงกันเองในสำนักสังคมนิยมในประเด็นที่ว่า มาร์กซ์—ในฐานะนักคิดคนสำคัญของสำนักสังคมนิยม—ให้ความสำคัญกับสิทธิสัตว์

และการปลดปล่อยสัตว์มากนักน้อยเพียงใด ในด้านหนึ่ง เท็ด เบนต์น (Ted Benton) นักคิดฝ่ายซ้ายคนสำคัญที่ประยุกต์เอาทฤษฎีมาร์กซิสต์มาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาเรื่องสัตว์และสิ่งแวดล้อม ได้วิพากษ์วิจารณ์มาร์กซ์ว่า แม้ว่ามาร์กซ์ในวัยอาวุโสจะให้ความสำคัญกับปัญหาเรื่องสัตว์และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังปัญหาเหล่านั้นเข้ากับปัญหาระบบทุนนิยมได้อย่างลึกซึ้ง ดังเช่นการวิเคราะห์ของมาร์กซ์ในหนังสือ *Capital Vol. I* (ทุน เล่มที่หนึ่ง) (Marx, 1990, pp. 285–286) กระนั้นก็ตาม มาร์กซ์ในวัยหนุ่มกลับไม่สามารถสลัดทิ้งอคติที่ส่งต่อ ๆ กันมาจากนักปรัชญาในอดีตไปได้ นั่นคืออคติที่ว่า มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะตามธรรมชาติเหนือกว่าสัตว์ และมนุษย์มีความชอบธรรมอย่างเต็มที่ในการใช้ประโยชน์จากสัตว์และสิ่งแวดล้อม เบนต์นอ้างว่า ข้อเขียนของมาร์กซ์ใน *Economic and Philosophic Manuscripts of 1844* (บทร่างเศรษฐกิจและปรัชญาปีค.ศ. 1844) ได้ชี้ให้เห็นว่า มาร์กซ์เป็นคนที่ยกย่องสปีชีส์ของมนุษย์ให้สูงกว่าสัตว์จนเกินจริง (Benton, 2011, p. 105) เพราะในงานที่มาร์กซ์ในวัยหนุ่มได้ประพันธ์ไว้ชิ้นนี้ มาร์กซ์ได้ยกยอปอปั้นการผลิตของมนุษย์ว่า เป็นการผลิตที่ขับเคลื่อนด้วยสติปัญญาและการตระหนักรู้ และเป็นการผลิตที่สูงส่งกว่าการผลิตของสัตว์ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยสัญชาตญาณตามธรรมชาติ นอกจากนั้น มาร์กซ์ยังได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของระบบทุนนิยมที่ลดค่าของมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตไม่ต่างไปจากสัตว์ ดังที่มาร์กซ์ได้เปรียบเทียบชีวิตของกรรมกรในโรงงานเอาไว้ “มนุษย์ (กรรมกร) รู้สึกว่าตนกระทำอะไรอย่างมีเสรีก็แค่ในการกระทำของเขาที่ไม่ต่างไปจากสัตว์ นั่นก็คือ ตอนกิน ตอนดื่ม ตอนสืบพันธุ์...และรู้สึกว่าเป็นสัตว์ในการกระทำที่เป็นของมนุษย์” (Marx, 1977, pp. 80–81) ด้วยอคติของมาร์กซ์ที่มีต่อสัตว์เช่นนี้เอง เบนต์นเชื่อว่า สังคมคอมมิวนิสต์ที่มาร์กซ์เรียกหา คือสังคมที่รื้อฟื้นให้มนุษย์กลับไปเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามเดิม แทนที่จะอยู่อย่างสัตว์ตามที่เป็นกันอยู่ในสังคมทุนนิยม ในทางตรงกันข้าม ความเป็นอยู่ของสัตว์ที่มนุษย์ต่างก็รังเกียจ สมเพช และขยาดที่จะลดตัวไปเกลือกกลั้วด้วย กลับไม่ได้รับการถกเถียงหรือแก้ไขแต่อย่างใดโดยมาร์กซ์ (Benton, 2011, pp. 101–105) การตีความข้อเขียนของมาร์กซ์โดยเบนต์นนั้นทรงอิทธิพลในหมู่นักคิดสังคมนิยมเป็นอย่างมาก จนมันกลายเป็นความเข้าใจโดยทั่ว ๆ ไปในแวดวงทฤษฎีการเมืองว่า มาร์กซ์คือนักคิดที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับสัตว์ อีกทั้งยังเป็นพวก “คลั่งสปีชีย์” ไม่ต่างไปจากนักคิดในอดีตแต่อย่างใด (Kymlicka & Donaldson, 2014; Painter, 2016; Perlo, 2002; Torres, 2007)

ในอีกด้านหนึ่ง นักคิดสังคมนิยมจำนวนไม่น้อยพยายามปกป้องมาร์กซ์และโจมตีเบนต์นว่า เขาอ่านตีความงานเขียนของมาร์กซ์ไปอย่างผิดเพี้ยน (Foster & Clark,

2018; Macdonald, 2011; Stache, 2018; Wilde, 2000) แทนที่จะมองว่า มาร์กซ์ในวัยหนุ่มกับในวัยอาวุโสมีความแตกต่างกันทางความคิดในประเด็นเรื่องสัตว์ นักคิดกลุ่มนี้กลับมองว่า มาร์กซ์—ไม่ว่าจะตอนหนุ่มหรือตอนแก่—ก็ล้วนมีจุดยืนในเรื่องสัตว์เหมือนกัน มันคือจุดยืนที่ว่า สัตว์คือสิ่งมีชีวิตที่มีรู้สึกเจ็บปวดและทุกข์ทรมานได้ ไม่ต่างไปจากมนุษย์ มากไปกว่านั้น มนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมต่างก็ถูกผูกติดกันให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยม และที่สำคัญที่สุด มนุษย์ สัตว์ และสิ่งแวดล้อมต่างก็ถูกขูดรีด ทำลายล้าง และแปลกแยกไปจากกันและกันภายใต้ระบบทุนนิยม แม้ว่ามาร์กซ์จะอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างคนกับสัตว์อย่างเด่นชัดใน *Economic and Philosophic Manuscripts of 1844* นักคิดสังคมนิยมกลุ่มนี้มองว่าการอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างคนกับสัตว์ของมาร์กซ์ไม่ได้หมายถึงการให้ความชอบธรรมกับแนวคิดที่ว่ามนุษย์เหนือกว่าสัตว์แต่อย่างใด กล่าวคือ มนุษย์กับสัตว์อาจมีลักษณะตามธรรมชาติและรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกันไป แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า ความแตกต่างในที่นี้จะเป็นเกณฑ์ในการบ่งบอกว่าใครอยู่เหนือกว่าใคร เปรียบเทียบกันกับความแตกต่างระหว่างชายกับหญิง ระหว่างมนุษย์กับนก และระหว่างนกกับปลา ไม่ได้เป็นตัวบ่งบอกว่าสิ่งมีชีวิตประเภทไหนจะสูงส่งกว่าหรือมีความชอบธรรมมากกว่าในการกดขี่ขูดรีดสิ่งมีชีวิตอีกประเภทหนึ่ง ในแง่นี้ มาร์กซ์จึงไม่ใช่พวก “คลั่งสปีชีส์” อย่างแน่นอน หากแต่เป็นนักคิดฝ่ายซ้ายที่ให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาเรื่องสัตว์ โดยเฉพาะปัญหาของสัตว์ในวิถีการผลิตแบบทุนนิยม

การโต้เถียงกันเองในสำนักสังคมนิยมในประเด็นที่ว่า มาร์กซ์ให้ความสำคัญมากเพียงใดกับสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ ได้ขูดกลืนเวลา พลังงาน และความสนใจจากนักคิดสำนักสังคมนิยมไปไม่น้อย ซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย เนื่องจาก การตีความว่ามาร์กซ์—นักคิดที่เสียชีวิตไปตั้งแต่ปลายศตวรรษที่สิบเก้า—จริง ๆ แล้ว คิดเห็นกับประเด็นเรื่องสัตว์ว่าอย่างไร ควรจะมีสำคญน้อยกว่าการตีความว่าแนวคิดของมาร์กซ์ยังมีประโยชน์อยู่หรือไม่ และสามารถประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหาการกดขี่ขูดรีดสัตว์ในปัจจุบันได้อย่างไร ที่น่าสนใจก็คือ ประเด็นหลังถือเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างท่วมท้นจากสำนักสังคมนิยมที่สนใจในความเป็นอยู่ของสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ กล่าวคือ พวกเขาเห็นตรงกันว่า แนวคิดของมาร์กซ์ยังมีประโยชน์อยู่อย่างแน่นอน เพราะแนวคิดสำคัญอย่าง การกดขี่ขูดรีดแรงงาน มูลค่าส่วนเกิน การสะสมทุน สินค้า การผลิตสินค้าอย่างล้นเกิน ลัทธิบูชาสินค้า อุดมการณ์ ภาวะแปลกแยก และการปฏิวัติ ล้วนเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ประยุกต์ในการวิเคราะห์และแสวงหาทางออกให้กับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อปลดปล่อยสัตว์ได้ และมันมีพลัง

ในการวิเคราะห์และอธิบายไม่แพ้—หรือกระทั่งมากกว่า—สำนักคิดอื่น ๆ ด้วยซ้ำไป (Charlton, Coce, & Francione, 1993; Grant & Jungkunz, 2011a, 2011b; Nibert, 2002, 2013; Sanbomatu, 2011a; Torres, 2007)

คล้ายคลึงกับนักคิดสังคมนิยม นักคิดสตรีนิยมในอดีตดูจะละเลยประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์ เนื่องจากมองว่า การต่อสู้เพื่อสิทธิสัตว์มีแนวโน้มที่จะเบี่ยงเบนความสนใจของผู้คนในสังคมไปจากการต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี (Adams & Donovan, 1999b) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน สำนักสตรีนิยมได้กลายเป็นหนึ่งในสำนักคิดที่เสนอตัวขึ้นมาเป็นทางเลือกให้กับทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์ เช่นเดียวกับนักคิดสังคมนิยม นักคิดสตรีนิยมทำการวิพากษ์สำนักเสรีนิยมในประเด็นเรื่องสิทธิสัตว์อย่างเผ็ดร้อน ในมุมมองของ เคทเธอริน แมคคินนอน (Katherine McKinnon) และ เคโรล อัดัมส์ (Carole Adams) สำนักเสรีนิยมหมกมุ่นอยู่กับความพยายามที่จะพิสูจน์ให้ได้ว่า สัตว์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ต่างไปจากมนุษย์ เนื่องจากสำนักนี้เชื่อว่ายิ่งพิสูจน์ได้มากเท่าใดว่าสัตว์ไม่ต่างจากมนุษย์—โดยใช้เกณฑ์วัดเรื่องความมีเหตุผล การตระหนักรู้ สติปัญญา ภาษา และการเข้าสังคม—สัตว์ก็สมควรได้รับสิทธิไม่ต่างไปจากมนุษย์มากเท่านั้น ปัญหาของทัศนคติที่กล่าวมานี้ก็คือ มันเป็นความพยายามที่จะทำให้สัตว์มีความใกล้เคียงกับมนุษย์(ผู้ชาย)ให้มากที่สุด ซึ่งเป็นความพยายามที่นักเรียกร้องสิทธิสตรีเคยกระทำมาก่อน ผ่านการเรียกร้องให้สังคมมองว่าสตรีมีความใกล้เคียงกับผู้ชายทุกด้าน เฉกเช่นเดียวกันกับความพยายามของนักเรียกร้องสิทธิคนดำในการเรียกร้องให้สังคมมองว่าคนดำมีความใกล้เคียงกับผู้ชายผิวขาว อย่างไรก็ตาม แทนที่จะทำลายหรือทำลาย ความพยายามตรงนี้กลับผลิตซ้ำค่านิยมของผู้ชายผิวขาวที่ว่าเหตุผล สติปัญญา การตระหนักรู้ ภาษา และการรู้จักเข้าสังคม คือตัวบ่งชี้ถึงการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ฉะนั้นใดกันนั้น แทนที่จะทำลายหรือทำลายอคติที่มนุษย์มีต่อสัตว์ ความพยายามของนักคิดเสรีนิยมในการพิสูจน์ให้ได้ว่า สัตว์คือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ต่างไปจากมนุษย์ ก็มีแต่จะนำไปสู่การผลิตซ้ำค่านิยมที่ยกให้มนุษย์—โดยเฉพาะมนุษย์เพศชาย—เป็นศูนย์กลางจักรวาล และผลิตซ้ำอุดมการณ์ “คลังสปีชีส์” ไปโดยไม่รู้ตัว (McKinnon, 2004; Adams, 2011)

นอกจากนั้น อัดัมส์ยังโจมตีนักคิดเสรีนิยมอย่างซิงเกอร์และรีแกน ที่เชิดชูให้เหตุผลเป็นตัวนำในการวิเคราะห์และพิจารณาปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์ กล่าวคือ ซิงเกอร์และรีแกนอ้างว่า ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์ไม่ควรเป็นประเด็นที่มนุษย์ทำการตัดสินใจด้วยอารมณ์ความรู้สึก เช่น ความรักสัตว์ ความสงสารสัตว์ หรือความผูกพันกับสัตว์ แท้จริงแล้ว การพิจารณาปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์ควรจะใช้เหตุผล การคิด

วิเคราะห์เชิงตรรกะ ปรัชญา และทฤษฎี อีกทั้งควรจะใช้การตัดสินใจอย่างมีใจเป็นกลาง โดยไม่ยึดติดกับอคติและประสบการณ์ส่วนตัว ในทางตรงกันข้าม อดัมส์เสนอว่า แนวทางในการพิจารณาประเด็นเรื่องสัตว์ในแนวทางของซิงเกอร์และรีแกน—ซึ่งเป็นนักคิดผู้ชายทั้งสองคน—สะท้อนให้เห็นถึงอคติในแบบชายเป็นใหญ่ มันคืออคติที่ไม่เพียงแต่ยกให้เหตุผลอยู่เหนืออารมณ์ แนวคิดทฤษฎีอยู่เหนือประสบการณ์ในชีวิตจริง และสติปัญญาอยู่เหนือสัญชาตญาณตามธรรมชาติ หากแต่มันยังเป็นอคติที่ยกย่องให้ผู้ชายเป็นผู้ถือครองเหตุผล แนวคิดทฤษฎี และสติปัญญาแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่ที่ดีตราให้ผู้หญิงเป็นสัญลักษณ์ของการใช้อารมณ์และการถูกครอบงำตามสัญชาตญาณตามธรรมชาติ และผู้หญิงคือมนุษย์ที่ไม่รู้จักแยกตัวเองออกจากสัตว์และธรรมชาติ หากแต่คลุกคลีกับมันจนไม่สามารถมีการตัดสินใจที่เป็นกลาง พูดอีกแง่ก็คือ ภายในแวดวงนักคิดเสรีนิยม ผู้ที่มีความชอบธรรมในการถกเถียงประเด็นเรื่องสัตว์กลายเป็นกลุ่มคนที่อ้างว่าตนเองมีเหตุผล และในหลาย ๆ ครั้ง กลุ่มคนที่ว่านี้มักจะเป็นนักคิดผู้ชายกันทั้งนั้น (Adams, 2011, p. 261)

ในทางตรงกันข้าม นักคิดสตรีนิยมเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในหมู่นักคิดทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์ แทนที่จะใช้เหตุผลเป็นตัวตั้ง นักคิดสตรีนิยมเสนอว่า มนุษย์ไม่สามารถแยกเอาอารมณ์ ความผูกพัน ความรัก ความห่วงใย ความสงสาร ประสบการณ์ และสัญชาตญาณตามธรรมชาติ ออกจากการพิจารณาประเด็นเรื่องสัตว์ไปได้ อันที่จริงแล้ว ความรู้สึกเหล่านี้ต่างหาก—ไม่ใช่เหตุผล ทฤษฎี และแนวคิดที่เป็นนามธรรม—ที่ทำให้ผู้คนจำนวนมากผันตัวเองมาเป็นนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ นักคิดสตรีนิยมยังมองว่าการพยายามลดค่าของอารมณ์หรือสัญชาตญาณที่มนุษย์มีติดตัวมาตามธรรมชาติ จะเป็นการลดทอนการให้คุณค่ากับสัตว์ซึ่งถือเป็นสิ่งมีชีวิตที่ถูกขับเคลื่อนด้วยสัญชาตญาณตามธรรมชาติไปพร้อม ๆ กันอีกด้วย อันที่จริงแล้ว การหันไปใช้ความรู้สึกตามธรรมชาติ การสื่อสารโดยใช้ภาษากาย และการเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดโดยใช้ประสบการณ์ตรงระหว่างมนุษย์กับสัตว์ คือแนวทางที่นักคิดสตรีนิยมมองว่า จะทำให้เราเข้าอกเข้าใจและพิจารณาประเด็นปัญหาเรื่องสัตว์ได้อย่างแท้จริง ละเอียดอ่อน และรอบด้าน โดยไม่ยึดติดกับทัศนคติที่ยกให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางจักรวาล (Adams & Donovan, 1999a; Birke, 1999; Donovan, 2011; Gruen, 2011)

มากไปกว่านั้น นักคิดสตรีนิยมยังเสนอแนวคิดที่ว่า การกดขี่ที่สตรีต้องประสบพบเจอแทบไม่มีความแตกต่างไปจากการกดขี่ที่สัตว์ต้องทนทุกข์ทรมานแต่อย่างใด ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า การกดขี่ทั้งสองแบบต่างก็มีต้นเหตุมาจากสังคม

ที่ถูกครอบงำด้วยค่านิยมชายเป็นใหญ่ มันคือค่านิยมของการใช้ความรุนแรง การกดขี่ การดูถูกดูแคลน การปกครอง และการทำให้ฝ่ายตรงข้ามสมยอมและเกิดความละอาย นักคิดสตรีนิยมได้ยกตัวอย่างความคล้ายคลึงกันและความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างการรับประจานเนื้อสัตว์กับการปฏิบัติกับผู้หญิงในฐานะเนื้อหนังมังสาที่ผู้ชายทำการบริโภคในทางวัฒนธรรม การลดค่าของผู้หญิงในอุตสาหกรรมหนังไปกับการลดค่าของสัตว์ในอุตสาหกรรมเนื้อ (Adams, 2015) การทุบตีภรรยาภายในบ้านกับการทุบตีสัตว์เลี้ยง (Adams, 1999) การใช้ภาษาที่ดูถูกผู้หญิงว่าเธอเป็นหมาตัวเมีย (bitch) นางแมวยั่วสวาท หรือไก่แก้มปลาช่อน (Dunayer, 1999) รวมไปถึงการห้ามไม่ให้สตรีควบคุมร่างกายตนเองผ่านการทำแท้งกับการแทรกแซงและควบคุมร่างกายของสัตว์ในโรงเลี้ยงสัตว์ (Francione, 1999) ทั้งหมดทั้งมวลที่กล่าวมาคือกรณีศึกษาที่นักคิดสตรีนิยมได้ตีแผ่ให้เห็นว่า มันล้วนมีสาเหตุสำคัญมาจากสังคมที่ถูกครอบงำด้วยค่านิยมชายเป็นใหญ่ทั้งสิ้น

สำนักสตรีนิยมได้ให้คณาการสำคัญแก่ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์ผ่านการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาประเด็นปัญหาเรื่องสัตว์ผ่านอารมณ์และประสบการณ์ที่มนุษย์และสัตว์มีส่วนร่วม รวมไปถึงการชี้ให้เห็นถึงปัญหาค่านิยมชายเป็นใหญ่ที่นำไปสู่การกดขี่สตรีและสัตว์ในรูปแบบที่ไม่ต่างกัน อย่างไรก็ดี เนกเช่นเดียวกับสำนักเสรีนิยมและสำนักสังคมนิยม สำนักสตรีนิยมก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสำนักอื่น ๆ อย่างเผ็ดร้อนไม่แพ้กัน (Cochrane, 2010, pp. 121–126; Garner, 2003, pp. 240–241) ข้อวิจารณ์ที่สำนักสตรีได้รับมีอยู่สามประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรกคือ นักคิดสตรีนิยมจะให้ความสำคัญกับอารมณ์และความรู้สึกมากเกินไป จนหลงลืมไปว่า การใช้เหตุผลคือสิ่งสำคัญในการต่อสู้เรียกร้องในสังคม และนั่นก็รวมถึงการต่อสู้เรียกร้องในประเด็นเรื่องสิทธิการทำแท้ง สิทธิเลือกตั้งของสตรี และสวัสดิการที่สตรีควรจะได้รับจากรัฐ นอกจากนั้น หากเหตุผลและทฤษฎีเป็นสิ่งที่นักสตรีนิยมโจมตีว่า เป็นสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมมากเกินไป อารมณ์และความรู้สึกซึ่งเป็นสิ่งที่นักสตรีนิยมเชิดชูก็จะเป็นสิ่งที่ล่องลอยและจับต้องได้ยากไม่แพ้กัน ที่สำคัญที่สุด แนวคิดสำคัญอย่าง เหตุผล สิทธิ เสรีภาพ กฎหมาย และประชาธิปไตย อาจเป็นแนวคิดที่ถูกคิดค้นขึ้นมาและถูกครอบงำโดยนักคิดที่เป็นผู้ชาย (ผิวขาว) มาโดยตลอดในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า แนวคิดเหล่านี้จะไร้ประโยชน์ ไร้พลัง และไร้ความชอบธรรมในการนำไปประยุกต์ใช้กับการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพให้กับสตรี คนข้ามเพศ คนผิวสี ทาส คนพิการ คนชนชั้นล่าง หรือสัตว์ แต่อย่างใด

ประเด็นที่สองคือ นักคิดสตรีนิยมจะตีความเกินจริงให้การกดขี่ที่ผู้หญิงได้รับจากผู้ชายอยู่ในสถานะที่ไม่ต่างไปจากการกดขี่ที่สัตว์ได้รับจากมนุษย์ อันที่จริงแล้วเราอาจต้องตั้งคำถามว่า การที่ผู้หญิงมักถูกดูแคลนจากผู้ชายว่าเธอไม่ต่างไปจากสัตว์ การที่ผู้หญิงในอุตสาหกรรมหนังโป๊ถูกกระทำราวกับว่าพวกเธอเป็นเนื้อหนังมังสาที่ไร้ชีวิต หรือกระทั่งการที่สตรีในบ้านถูกปฏิบัติด้วยความรุนแรงแทบไม่ต่างไปจากการทุบตีสัตว์เลี้ยง ปრაกฏการณ์เหล่านี้มันเทียบได้หรือไม่กับการกดขี่ การลดค่า การใช้ความรุนแรง และการพรากชีวิตที่สัตว์ต้องเผชิญในโรงเลี้ยงสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ สวนสัตว์ และห้องทดลองทางวิทยาศาสตร์ พูดอีกแง่หนึ่งก็คือ ผู้หญิงอาจถูกปฏิบัติอย่างต่ำช้าและเลวทรามราวกับว่าเธอเป็นสัตว์ แต่มันย่อมเทียบไม่ได้เลยกับสัตว์ที่ต้องเผชิญกับการปฏิบัติอย่างต่ำช้าและเลวทรามแทบทุกเวลาที่สัตว์มีชีวิตอยู่

ประเด็นสุดท้ายคือ นักคิดสตรีนิยมจะหลงลืมไปว่า ผู้หญิงก็เป็นมนุษย์ ผู้หญิงก็เป็นส่วนหนึ่งของการกดขี่สัตว์เฉกเช่นเดียวกับผู้ชาย และผู้หญิงส่วนใหญ่ในสังคมก็ยังรับภาระเนื้อสัตว์ ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มาจากสัตว์ และบริโภคอุตสาหกรรมบันเทิงที่ใช้แรงงานสัตว์ ในระดับที่ไม่ต่างไปจากสิ่งที่ผู้ชายกระทำกัน ที่สำคัญก็คือ ต่อให้เราสามารถทำลายการกดขี่ผู้หญิงและสังคมแบบชายเป็นใหญ่ได้จริง ๆ มันก็ไม่มีอะไรรับรองได้เลยว่า การกดขี่ขูดรีดสัตว์จะถูกทำลายไปด้วย พูดง่าย ๆ ก็คือ สังคมที่มีความเท่าเทียมกันทางเพศไม่ได้เป็นการรับรองแต่อย่างใดว่า มันจะเป็นสังคมที่สัตว์มีความเท่าเทียมกับมนุษย์ตามไปด้วย อันที่จริงแล้ว トラบใดที่มนุษย์ทั้งชายและหญิงยังบริโภคเนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์จากสัตว์กันอย่างแพร่หลายและเข้มข้น สัตว์ก็ยังคงเป็นเหยื่อของการกดขี่ขูดรีดของมนุษย์อยู่ต่อไป ไม่ว่ามนุษย์กับสัตว์จะอยู่ในสังคมที่ชายกับหญิงเท่าเทียมกันหรือไม่ก็ตาม

## บทสรุป

ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์จากการกดขี่ของมนุษย์ จะเป็นประเด็นที่ได้รับการละเลยมาเป็นเวลานานทั้งในโลกวิชาการและในชีวิตประจำวัน มนุษย์ไม่เพียงแต่ใช้ประโยชน์จากชีวิต แรงงาน และเศษซากที่เหลือจากร่างกายของสัตว์ หากแต่มนุษย์ยังพยายามแสวงหาความชอบธรรมให้กับโครงสร้างทางสังคมที่ผลิตซ้ำความสัมพันธ์อันกดขี่ ขูดรีด และทารุณที่มีต่อสัตว์ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่บทความชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็น ในปัจจุบัน ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ได้กลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจมากขึ้นในแวดวงทฤษฎีการเมืองในโลกตะวันตก เริ่มจากการที่สำนักเสรีนิยมจุดประเด็นเรื่องสิทธิที่สัตว์

ควรจะได้รับ การปกป้องจากรัฐ การออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิสัตว์ และการณรงค์ให้คนในสังคมหันมาเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันด้วยการทานอาหารมังสวิรัต และลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของสัตว์ อิทธิพลของสำนักเสรีนิยมได้นำไปสู่ การออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิสัตว์ในหลาย ๆ ประเทศ การประท้วงบนท้องถนน เพื่อเรียกร้องสิทธิให้กับสัตว์ และกระแสการหันมาทานอาหารมังสวิรัตในฐานะอาหาร ทางเลือกมากขึ้นในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำนักเสรีนิยมมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึง แนวทางการประนีประนอมกับภาครัฐและบริษัทเอกชนมากเกินไป รวมไปถึงการ ให้ความสำคัญกับการเลือกใช้ชีวิตของปัจเจกบุคคลมากกว่าจะวิพากษ์โครงสร้าง ทางสังคมในระดับมหภาค โดยเฉพาะโครงสร้างระบบทุนนิยมที่ค้ำจุนให้การกดขี่ ชูตรีตสัตว์ยังคงดำรงอยู่ได้และไม่มีทีท่าว่าจะเสื่อมถอยหรือพังทลายลงไปในเวลาอันใกล้

ด้วยข้อจำกัดของสำนักเสรีนิยม สำนักสังคมนิยมและสำนักสตรีนิยมได้เสนอ ตัวขึ้นมาเป็นทางเลือกในการวิเคราะห์และแสวงหาทางออกให้กับ การกดขี่และชูตรีตสัตว์ แทนที่จะเน้นการประนีประนอมกับรัฐและบริษัท หรือเน้นการปฏิรูปโครงสร้าง กฎหมาย การเมือง และสังคม สำนักสังคมนิยมเสนอให้มีการปฏิวัติล้มระบบทุนนิยม ไปทั้งระบบ เพราะตระปใดที่ระบบทุนนิยมยังดำรงอยู่ ตราบนั้นการสะสมทุนและ แสวงหากำไรของนายทุนผ่านการกดขี่และชูตรีตสัตว์ก็ยังคงดำรงอยู่ต่อไป ในทาง ตรงกันข้าม การปฏิรูปกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิสัตว์และการเปลี่ยนวิถีชีวิตของ ปัจเจกชน กลับจะเป็นการต่ออายุและพยุงให้ระบบทุนนิยมที่กดขี่ชูตรีตสัตว์ยังอยู่รอด ต่อไปได้เรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำนักสังคมนิยมมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์เช่นกันว่า หากเทียบ กับสำนักเสรีนิยม สำนักสังคมนิยมมีแนวทางการต่อสู้ที่เป็นอุดมคติมาก จนเกินไปและไม่สามารถช่วยบรรเทาความทุกข์ทรมานของสัตว์ที่กำลังประสบอยู่ใน สังคมได้อย่างทันทั่วถึง นอกจากนั้น สำนักสังคมนิยมมักจะทำให้ความสำคัญกับ การต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยกรรมกรผู้ใช้แรงงานจากการกดขี่ของนายทุนมากกว่า การต่อสู้เพื่อการปลดปล่อยสัตว์ที่ถูกชูตรีตแรงงานไม่แพ้กัน—หรือมากกว่ากรรมกร ด้วยซ้ำไป—จากการกดขี่ของมนุษย์

ในฐานะทางเลือกที่ต่างไปจากสำนักเสรีนิยม สำนักสตรีนิยมให้ความสำคัญ กับอารมณ์ ประสบการณ์ และความรู้สึกตามธรรมชาติที่มนุษย์กับสัตว์มีต่อกัน มากกว่าการใช้เหตุผล ปัญญา และการตระหนักรู้เป็นตัวตั้งในการกำหนด ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ สำนักสตรีนิยมยังตีแผ่ให้เห็นถึงโครงสร้างสังคม และค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่ซึ่งนำไปสู่ปัญหาที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน นั่นก็คือ ปัญหา การกดขี่ผู้หญิงโดยผู้ชายและปัญหาการกดขี่สัตว์โดยมนุษย์ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สำนักสตรี

นิยมก็ต้องเผชิญหน้ากับข้อวิพากษ์วิจารณ์เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการละเลยถึงความสำคัญของเหตุผลในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิในทางการเมืองและการยกย่องจนเกินจริงให้อารมณ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ที่ควรจะเป็นระหว่างมนุษย์กับสัตว์ รวมไปถึงการเหมารวมและอ้างถึงความคล้ายคลึงกันระหว่างปัญหาของสตรีกับปัญหาของสัตว์ ทั้ง ๆ ที่ปัญหาประการหลังมีความรุนแรงและได้รับการละเลยจากสังคมมากกว่าปัญหาประการแรกอย่างเห็นได้ชัด ที่สำคัญที่สุด การทำลายโครงสร้างสังคมและค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่ซึ่งเป็นสิ่งที่สำนักสตรีนิยมเรียกร้องอาจจะนำไปสู่การปลดปล่อยสตรีได้ก็จริง แต่มันก็ไม่ได้มีอะไรรับรองว่า สัตว์จะได้รับการปลดปล่อยตามไปด้วย ตราบใดที่มนุษย์—ไม่ว่าจะชายหรือหญิง—ต่างก็ใช้ประโยชน์จากสัตว์ผ่านการกินเนื้อสัตว์ ใช้แรงงานสัตว์ และบริโภคสินค้าที่มีส่วนผสมของสัตว์ อย่างไม่สนใจถึงความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานที่สัตว์ได้รับ

แม้ว่าจะมีความแตกต่างในทางความคิดจนแบ่งแยกออกเป็นสำนักและมีการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในสำนักตนเองและข้ามสำนัก สิ่งหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือ ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ได้กลายเป็นหนึ่งในหัวข้อที่ได้รับความสนใจและกำลังมาแรงในโลกวิชาการตะวันตก หากเทียบกับช่วงคริสต์ทศวรรษที่ 1970 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่หนังสือ *Animal Liberation* ได้จุดกระแสให้ผู้คนในสังคมหันมาสนใจเรื่องความเป็นอยู่ของสัตว์และหันมาตั้งคำถามกับความชอบธรรมของมนุษย์ในการกดขี่สัตว์อย่างจริง ๆ จัง ๆ เป็นครั้งแรก สถานะของทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ในปัจจุบันย่อมถือว่าดีขึ้นกว่าสถานะที่มันเคยเป็นในอดีตเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิสัตว์ได้กลายเป็นหนึ่งในหัวข้อยอดนิยมที่ปรากฏในหนังสือ บทความ งานวิจัย และวิชาที่เปิดเรียนในมหาวิทยาลัย ปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในโลกตะวันตกนี้ทำให้ครูเอนถึงกับเอ่ยปากชมไม่ได้ว่า กระแส “คลีนลูกที่สอง” ของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสัตว์กำลังผงาดและพุ่งขึ้นสูงในปัจจุบัน (Gruen, 2011, p. xiii) นอกจากนั้น กระทั่งตัวซิงเกอร์เองก็รู้สึกปลาบปลื้มใจไปกับการที่ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองร่วมสมัยได้ส่งอิทธิพลและสร้างแรงบันดาลใจเป็นอย่างมากให้กับขบวนการต่อสู้บนท้องถนนเพื่อเรียกร้องสิทธิสัตว์ในปัจจุบัน (Singer, 2004, pp. 84–87)

อย่างไรก็ดี ดังที่โรเบิร์ต การ์เนอร์ (Robert Garner) ได้ให้ข้อสังเกตเอาไว้ กระแสการต่อสู้เพื่อสิทธิสัตว์อาจจะมาแรงในแวดวงปรัชญาและทฤษฎีการเมืองก็จริง แต่หากเราลองพิจารณาข้ามรั้วมหาวิทยาลัยออกไป ประเด็นเรื่องสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์ยังไม่ใช่ว่าประเด็นที่ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมให้ความสนใจกันมากนัก

ตรงกันข้ามด้วยซ้ำไป ความจริงที่น่าเจ็บปวดก็คือ การต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสัตว์ ยังคงเป็นประเด็นขายขบในพื้นที่ทางการเมือง ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมยังคงคุ้นชินกับการใช้ประโยชน์จากสัตว์ และเล็งเห็นว่า การต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสัตว์จะเป็นภัยคุกคามผลประโยชน์ที่พวกเขาเองคุ้นเคยกับการถือครองมันมาเนิ่นนาน (Garner, 2003, p. 244) หากสถานะของการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสัตว์ยังถือว่าเป็นน่าเป็นกังวลในสังคมตะวันตก สถานะของการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสัตว์ในสังคมไทยก็คงถือได้ว่า เข้าขั้นวิกฤต เพราะไม่เพียงแต่ปรัชญาและทฤษฎีการเมืองว่าด้วยสิทธิสัตว์และการปลดปล่อยสัตว์จะยังไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรในโลกวิชาการไทย หากแต่กฎหมายคุ้มครองสิทธิสัตว์ การรณรงค์เพื่อเรียกร้องสิทธิสัตว์ หรือกระทั่งการโต้เถียงเรื่องสิทธิสัตว์ ยังคงเป็นประเด็นขายขบของการเมืองไทย ดังนั้น การทำให้สัตว์กลายเป็นประเด็นทางการเมืองคือภารกิจที่เร่งด่วนและท้าทายในบริบทสังคมไทย มันคือภารกิจที่จะสำเร็จลุล่วงได้ก็ด้วยความร่วมมือและการผลักดันของนิสิตนักศึกษา นักวิชาการ นักกิจกรรม นักการเมือง และประชาชน ผู้ต้องการปลดโซ่ตรวนให้กับสิ่งมีชีวิตเพื่อนร่วมโลกได้หลุดพ้นจากการกดขี่ขูดรีดของมนุษย์ และได้รับการปลดปล่อยสู่เสรีภาพในที่สุด

### กิตติกรรมประกาศ

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “สัตว์กับสิทธิ: ทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการปลดปล่อยสัตว์” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนอุดหนุนวิจัยจากงบประมาณรายได้มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปีงบประมาณ 2562

## References

- Adams, C. (1999). Woman-battering and harm to animals. In C. Adams & J. Donovan (Eds.), *Animals and women: Feminist theoretical explorations* (pp. 55–84). Durham: Duke University Press.
- Adams, C. (2011). After Mackinnon: Sexual inequality in the animal movement. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 257–276). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Adams, C. (2015). *The sexual politics of meat: A feminist-vegetarian critical theory*. New York: Bloomsbury Publishing.
- Adams, C., & Donovan, J. (Eds.). (1999a). *Animals and women: Feminist theoretical explorations*. Durham: Duke University Press.
- Adams, C., & Donovan, J. (1999b). Introduction. In C. Adams & J. Donovan (Eds.), *Animals and women: Feminist theoretical explorations* (pp. 1–8). Durham: Duke University Press.
- Anderson, K., & Kuhn, K. (2014). *Cowspiracy: The sustainability secret*. Retrieved July 17, 2019, from <http://www.cowspiracy.com>
- Aristotle. (2009). *Politics* (E. Barker, Trans.). Oxford: Oxford University Press.
- Aussie Farms Repository. (2014, March 2). *Day in the life of a sow* [Video file]. Retrieved from <https://www.aussiefarms.org.au/videos?id=8b389b1293>
- Aussie Farms Repository. (2015, June 14). *‘Thousand eyes’ – Australian animal agriculture* [Video file]. Retrieved from <https://www.aussiefarms.org.au/videos?id=oJtxCOyPfZ>
- Aussie Farms Repository. (2017, September 15). *Life on a chicken farm* [Video file]. Retrieved from <https://www.aussiefarms.org.au/videos?id=f30e3a6bde>
- Bentham, J. (2007). *Introduction to the principles of morals and legislation*. New York: Dover Publications.
- Benton, T. (1993). *Natural relations: Ecology, animal rights & social justice*. London: Verso.
- Benton, T. (2011). Humanism = Speciesism? Marx on humans and animals. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 99–119). Lanham: Rowman & Littlefield.

- Berger, J. (1980). Why look at animals. In *About looking* (pp. 3–28). New York: Pantheon Books.
- Birke, L. (1999). Exploring the boundaries: Feminism, animals, and science. In C. Adams & J. Donovan (Eds.), *Animals and women: Feminist theoretical explorations* (pp. 32–54). Durham: Duke University Press.
- Boggs, C. (2011). Corporate power, ecological crisis, and animal rights. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 71–96). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Capps, A. (2013). *Catching up with science: Burying the ‘humans need meat’ argument*. Retrieved July 17, 2019, from <https://freefromharm.org/health-nutrition/catching-up-with-science-burying-the-humans-need-meat-argument/>
- Charlton, A., Coce, S., & Francione, G. (1993). The american left should support an animal rights: A manifesto. *The Animals’ Agenda*, 28–34.
- Cochrane, A. (2010). *An introduction to animals and political theory*. New York: Palgrave Macmillan.
- Davis, K. (2011). Procrustean solutions to animal identity and welfare problems. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 35–53). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Delforce, C. (2018). *Dominion*. Retrieved July 17, 2019, from <https://www.dominionmovement.com>
- Descartes, R. (1998). *Discourse on method* (D. Cress, Trans.). Indianapolis: Hackett Publishing Company.
- Devries, M. (Director). (2013). *Speciesism* [Motion Picture]. United States: Amazon Prime Video.
- Dominick, B. (1997). *Animal liberation and social revolution*. Retrieved October 28, 2019, from <https://theanarchistlibrary.org/library/brian-a-dominick-animal-liberation-and-social-revolution>
- Donaldson, S., & Kimlicka, W. (2011). *Zoopolis: A political theory of animal rights*. Oxford: Oxford University Press.

- Donovan, J. (2011). Sympathy and interspecies care: Toward a unified theory of eco- and animal movement. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 277–294). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Dunayer, J. (1999). Sexist words, speciesist roots. In C. Adams & J. Donovan (Eds.), *Animals and women: Feminist theoretical explorations* (pp. 11–31). Durham: Duke University Press.
- Foster, J., & Clark, B. (2018). *Marx and alienated speciesism*. Retrieved July 17, 2019, from <https://monthlyreview.org/2018/12/01/marx-and-alienated-speciesism/>
- Francione, G. (1999). Abortion and animal rights: Are they comparable issues?. In C. Adams & J. Donovan (Eds.), *Animals and women: Feminist theoretical explorations* (pp. 149–159). Durham: Duke University Press.
- Francione, G. (2000). *Introduction to animal rights: Your child or the dog?*. Philadelphia: Temple University.
- Francione, G. (2004). Animals—property or persons. In C. Sunstein & M. Nussbaum (Eds.), *Animal rights: Current debates and new directions* (pp. 108–142). Oxford: Oxford University Press.
- Frost, W. (Ed.). (2011). *Zoo and tourism: Conservation, education, and entertainment?*. Buffalo: Channel View Publications.
- Garner, R. (2003). Political ideologies and the moral status of animals. *Journal of Political Ideologies*, 8(2), 233–246.
- Grant, J., & Jungkunz, V. (Eds.), (2011a). *Political theory and the animal/human relationship*. Albany: State University of New York Press.
- Grant, J., & Jungkunz, V. (2011b). Introduction: The importance of the animal/human question for political theory. In J. Grant & V. Jungkunz (Eds.), *Political theory and the animal/human relationship* (pp. 1–19). Albany: State University of New York Press.
- Gruen, L. (2011). *Ethics and animals: An introduction*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kenner, R. (Director). (2009). *Food Inc* [Motion Picture]. United States: Amazon Prime Video.

- Kymlicka, W., & Donaldson, S. (2014). Animal rights, multiculturalism, and the left. *Social Philosophy*, 45(1), 116–135.
- Llorente, R. (2011). Reflections on the prospects for a non-speciesist marxism. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 121–135). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Macdonald, B. (2011). Marx and the human/animal dialectic. In J. Grant & V. Jungkuntz (Eds.), *Political theory and the animal/human relationship* (pp. 23–48). Albany: State University of New York Press.
- Mackinnon, C. (2004). Of mice and men: A feminist fragment on animal rights. In C. Sunstein & M. Nussbaum (Eds.), *Animal rights: Current debates and new directions* (pp. 263–276). Oxford: Oxford University Press.
- Marx, K. (1977). Economic and philosophical manuscripts. In D. McLellan (Ed.), *Karl Marx: Selected writings* (pp. 75–112). Oxford: Oxford University Press.
- Marx, K. (1990). *Capital, volume I* (B. Fowkes, Trans.). London: Penguin Books.
- Marx, K., & Engels, F. (1977). The communist manifesto. In D. McLellan (Ed.), *Karl Marx: Selected writings* (pp. 245–272). Oxford: Oxford University Press.
- Nibert, D. (2002). *Animal rights/human rights: Entanglements of oppression and liberation*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Nibert, D. (2013). *Animal oppression & human violence*. New York: Columbia University Press.
- Nussbaum, M. (2004). Beyond “compassion and humanity”: Justice for nonhuman animals. In C. Sunstein & M. Nussbaum (Eds.), *Animal rights: Current debates and new directions* (pp. 229–320). Oxford: Oxford University Press.
- Pachirat, T. (2013). *Every twelve seconds: Industrialized slaughter and the politics of sight*. New Haven: Yale University Press.
- Painter, C. (2016). Non-human animals within contemporary capitalism: A Marxist account of non-human animal liberation. *Capital & Class*, 40(2), 325–343.

- People for the Ethical Treatment of Animals (PETA). (2015). *The REAL price of meat* [Video file]. Retrieved from [https://www.youtube.com/watch?v=CK-eE\\_SPSbio&has\\_verified=1](https://www.youtube.com/watch?v=CK-eE_SPSbio&has_verified=1)
- People for the Ethical Treatment of Animals (PETA). (2017a). *Chicks crushed, drowned, and burned to death for eggs and flesh* [Video file]. Retrieved from [https://www.youtube.com/watch?v=9tB39wFemFY&list=PL4E-BAF089CA8541A0&index=14&has\\_verified=1](https://www.youtube.com/watch?v=9tB39wFemFY&list=PL4E-BAF089CA8541A0&index=14&has_verified=1)
- People for the Ethical Treatment of Animals (PETA). (2017b). *Footage from cruel pig farms exposes the 'initiative for animal welfare' as consumer fraud* [Video file]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=HmoAmUCJn14&list=PL4EBAF089CA8541A0&index=19>
- People for the Ethical Treatment of Animals (PETA). (2019a). *Animal abuse and human abuse: Partners in crime*. Retrieved July 17, 2019, from <https://www.peta.org/issues/animal-companion-issues/animal-companion-factsheets/animal-abuse-human-abuse-partners-crime/>
- People for the Ethical Treatment of Animals (PETA). (2019b). *Puppy mills*. Retrieved July 17, 2019, from <https://www.peta.org/issues/animal-companion-issues/pet-trade/puppy-mills/>
- Perlo, K. (2002). Marxism and the underdog. *Society & Animals*, 10(3), 303–318.
- Petre, A. (2016). *6 science-based health benefits of eating vegan*. Retrieved July 17, 2019, from <https://www.healthline.com/nutrition/vegan-diet-benefits>
- Plato. (2000). *The trial and death of socrates* (G. Grube, Trans.). Indianapolis: Hackett Publishing Company.
- Plato. (2007). *The republic* (D. Lee, Trans.). New York: Penguin Books.
- Quinn, C. D. (2017). *Eating animals*. Retrieved July 17, 2019, from <http://www.eatinganimalsmovie.com>
- Rahim, L. (2018). *Six reasons to go vegan, according to science*. Retrieved July 17, 2019, from <https://www.telegraph.co.uk/health-fitness/body/six-reasons-go-vegan-according-science/>
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Regan, T. (2004). *The case for animal rights*. Berkley: University of California Press.

- Ritchie, H., & Roser, M. (2017). *Meat and seafood production & consumption*. Retrieved July 17, 2019, from <https://ourworldindata.org/meat-and-seafood-production-consumption#per-capita-trends-in-meat-consumption>
- Rowland, M. (2009). *Animal rights: Moral theory and practice*. New York: Palgrave Macmillan.
- Sanbonmatsu, J. (Ed.). (2011a). *Critical theory and animal liberation*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Sanbonmatsu, J. (Ed.). (2011b). Introduction. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 55–69). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Singer, P. (2002). *Animal liberation*. New York: HarperCollins. (Original work published 1975).
- Singer, P. (2004). Ethics beyond species and beyond instincts: A response to Richard Posner. In C. Sunstein, & M. Nussbaum (Eds.), *Animal rights: Current debates and new directions* (pp. 51–92). Oxford: Oxford University Press.
- Soron, D. (2011). Road kill: Commodity fetishism and structural violence. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 55–69). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Soronsen, J. (2011). Constructing extremists, rejecting compassion: Ideological attacks on animal advocacy from right and left. In J. Sanbonmatsu (Ed.), *Critical theory and animal liberation* (pp. 219–237). Lanham: Rowman & Littlefield.
- Stache, C. (2018). *On the origins of animalist Marxism*. Retrieved July 18, 2019, from <https://monthlyreview.org/2018/12/01/on-the-origins-of-animalist-marxism/>
- Sunstein, C. (2004). Introduction: What are animal rights?. In C. Sunstein & M. Nussbaum (Eds.), *Animal rights: Current debates and new directions* (pp. 3–15). Oxford: Oxford University Press.
- Sunstein, C., & Nussbaum, M. (2004). *Animal rights: Current debates and new directions*. Oxford: Oxford University Press.
- Torres, B. (2007). *Making a killing: The political economy of animal rights*. Oakland: AK Press.

- Wilde, L. (2000). The creatures, too, must become free? Marx and the animal/human distinction. *Capital & Class*, 24(3), 37–53.
- Wise, S. (2004). Animal rights, one step at a time. In C. Sunstein & M. Nussbaum (Eds.), *Animal rights: Current debates and new directions* (pp. 19–50). Oxford: Oxford University Press.